ANUL XXXIX
•
Nr. 790
16 octombrie 1994
11 Heşvan 5755
•
12 pagini - 100 lei

REVISTA CULTULUI MOZAIC

APARE BILUNAR

ADMINISTRAŢIA: Str. Sf. Vineri nr. 9, telefon: 614 96 90; REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Rusu nr. 24, telefon: 211 80 80

DEMITIZAREA HASKALEI(1)

SPIRITUALITATEA IUDAICĂ UNIVERSALĂ DUPĂ HASKALA

Odată cu raţionalismul sfârşitului de secol al XIX-lea, cu „Aufklärung"-ul umanist, se deschide ceea ce în istoria evreilor europeni s-a numit Haskala, mişcarea de abandonare a exclusivismului în domeniul cunoştinţelor şi comportamentului, începutul prăbuşirii zidurilor ghetoului exterior şi - implicit - ale celui spiritual. Dar fenomenul acesta atât de sinuos, generator de tensiuni atât pe plan intern iudaic, cât şi extern (al receptării de către societatea vremii), nu poate fi înţeles fără fundalul socio-politic marcat de Revoluţia Franceză de la 1789. În Declaraţia drepturilor omului şi cetăţeanului (14 iulie 1789), se specifica: „Toţi oamenii se nasc şi rămân liberi şi egali în drepturi". Totuşi, abia după mai mult de doi ani de aşteptare a apărut Decretul special referitor la evrei (26 sept. 1791), care anula legislaţia franceză antievreiască anterioară. De fapt, ceea ce convine şi convinge autorităţile timpului să trateze cu „bunăvoinţă", să „tolereze", să „accepte" integrarea evreilor în viaţa ţărilor respective vine din clasicul pragmatism al politicienilor dintotdeauna. În noul context social dinamic, de ascensiune a burgheziei şi de promovare a unei ideologii aferente, aducerea de profit, câştigarea unor cetăţeni fideli noului tip de stat şi diversitatea culturală, argumente prezentate lui Cromwell de către rabinul maran Manasse ben Israel, reprezintă tot atâtea puncte de pornire a unei legislaţii de ameliorare a condiţiei de paria a evreilor. Aşa procedează un Friedrich al II-lea al Prusiei, un Iosif al II-lea al Imperiului austro-ungar ş.a.

Haskala a însemnat pentru promotorii ei intelectuali, evrei şi neevrei, încrederea nobilă, romantică în abolirea dogmelor perimate şi a prejudecăţilor, în numele unor valori neperisabile, contrazisă însă, ulterior, de realitate. În piesa de teatru „Evreii" (1749), Lessing afirma prin intermediul unui personaj, alter-ego al său: „Nu sunt adeptul unor judecăţi general valabile despre popoare luate în ansamblu, să nu vă fie cu supărare. Eu, personal, cred că la toate naţiunile există oameni buni şi oameni răi". De aici, până la „Nathan înţeleptul", unde gestul protagonistului creat de Lessing atinge sublimul (Nathan adoptă o fiică de creştin la câteva zile după ce cruciaţii îi ucisseră soţia şi copiii), iar credinţa proprie în Divinitate se conjugă cu respectul tot atât de adânc faţă de alte credinţe, nu mai e decât un pas. Următorul îl reprezintă prietenia şi colaborarea cu Moses Mendelsohn, traducătorul Bibliei în germană, modalitate de eliberare a lumii evreieşti din izolare spirituală, cunoscător al lui Maimonide, dar şi al lui Leibniz, al ebraicei, dar şi al latinei. În mod eronat, convingerile lui Mendelsohn au fost asociate asimilismului. În introducerea scrisă la cartea lui Manasse ben Israel, „Vindiciae Judeorum" (1728), Mendelsohn prezintă concepţia sa despre scopul final al Providenţei în realizarea armoniei prin varietate. Prin aportul evreilor în culturile naţionale în care trăiesc şi gândesc, iudaismul nu se pierde, ci se evidenţiază, ideea mozaicului generator de unitate estetică fiind reluată mult mai târziu, în prima jumătate a secolului nostru, de diferiţi teoreticieni ai specificului naţional în cultură. Kant considera cuvântul introductiv al lui Mendelsohn drept „vestire a unei mari reforme". Şi avea dreptate nu numai în acest caz particular, ci în însuşi conceptul de avangardism asociat iudaismului modern, fiindcă orientarea spre viitor, caracteristică a concepţiei temporale iudaice, conferă personalităţilor evreieşti valenţe de seismograf, evreii

Continuare în p. 5

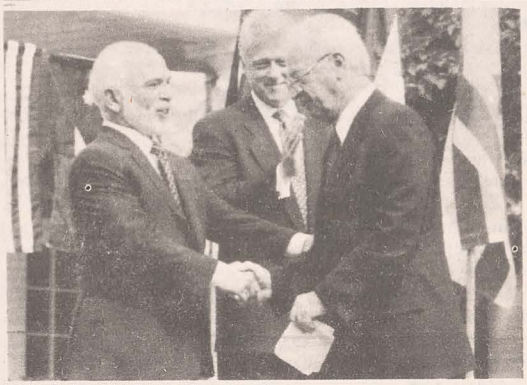

●Yitzhak Rabin şi regele Hussein al Iordaniei - o strângere de mână istorică, un început de pace

ÎN PACE

Nu cerem nimic nimănui.
uitaţi-ne-n pace pe noi,
cei vechi ca nişte coperţi
ale lumii. Şi eu am purtat
în loc de haine un sac şi
până şi sacul se minuna:
„Ce fel de grâu poate fi
copilul acesta?" Nu cerem
nimic nimănui. Ne suntem
proprii străbuni. Viitorul
va fi un miracol. (Şi după
moarte, sufletul are etnia
dobândită cu mult înainte
de naştere?). Astfel suntem
fericiţi în octombrie, când
tot relativul din an se adună
într-o singură frunză, iar omul
se vede pe sine de parcă atunci
o lumină din cer l-ar surprinde
singur, noaptea pe câmp. Martori
devin acele cuvinte pe care
Dumnezeu le paşte pe ape. Inima
noastră-nţelege de cinci mii
de ani omenirea în felul în care
se-aşază pe-o creangă o pasăre
Phoenix. Şi eu am purtat steaua
galbenă. Iată bolta-nstelată:
Steaua mea este una din ele.
Nu cerem nimic nimănui.
Uitaţi-ne-n pace. Dumnezeu
este omul plus lumea.

HORIA GANE
(Din volumul de versuri: „HOLOCAUST")

PORUNCA REAŞEZĂRII ÎN ŢARA SFÂNTĂ

Reb Beniamin Beiniş Salant (1839-1899) a făcut Alia la vârsta de trei ani, împreună cu părinţii săi. Încă din copilărie, s-a dovedit a fi foarte studios. Cu timpul, a fost recunoscut în oraşul vechi al Ierusalimului drept unul dintre cei mai mari savanţi în domeniul iudaismului. A acţionat pentru lărgirea hotarelor yişuvului evreiesc şi a fost unul dintre fondatorii cartierului Nachlat Şiva, din Ierusalim, în luna Yiar 1869.

S-a întâmplat odată că Reb Beiniş trebuia să părăsească pentru câteva zile Ierusalimul spre a cumpăra pământ în regiunea Ieriho, pentru o colonie evreiască. Întrucât obişnuia să ţină prelegeri la Sinagoga „Menahem Ţion", a avut grijă să lase un înlocuitor înainte de plecarea din Ierusalim. Dar enoriaşii n-au fost mulţumiţi şi s-au dus să se plângă tatălui său, rugându-l să-şi determine fiul să trimită pe altcineva la Ieriho pentru a se ocupa de cumpărarea pământului.

Tatăl n-a vrut să le facă pe plac şi le-a spus: „După cum ştiţi, fiul meu se pricepe la cumpărarea de pământuri, de aceea este important să se ocupe el însuşi de aceasta, pentru o nouă colonie lângă Ieriho. Chiar dacă pentru aceasta trebuie o dată să renunţi la studierea Torei, tot merită. Înţelepţii noştri ne-au învăţat că porunca privind reaşezarea în Ţara Sfântă e mai importantă decât toate celelalte porunci ale Torei şi ne poate ajuta aceasta să dobândim mântuirea deplină".

ÎN ACEST NUMĂR:

●TUDOR ARGHEZI: Războiul şi evreii pag. 6
●ANTON CELARU: Romanul unei penitenţe pag.2
●IOSIF SAVA: Menuhin, mesager al ideilor lui Enescu pag. 3
●E. SUHOR: Ricky Stein şi melosul popular românesc pag. 5

ROLUL MASS MEDIA
într-o societate multiculturală

Între 28 şi 30 septembrie a.c., a avut loc, la Casa Radio, un seminar internaţional cu tema „Rolul mass media într-o societate multiculturală", organizat de Consiliul Europei, în colaborare cu Centrul European de Studii în Probleme Etnice şi Comunicare Socială şi Societatea Română de Radiodifuziune.

Din partea Consiliului Europei, au participat dl Jeroen Schokkenbroek, reprezentant al Directoratului pentru Drepturile Omului, Secţia Mass Media, dna Ina Navazelskis şi dl David Pallister, de la Centrul European de Jurnalism - Maastricht (Olanda), dl Jean-Paul Marthoz, de la Federaţia Internaţională a Jurnaliştilor - Bruxelles.

Dl Eugen Preda, din partea Societăţii Române de Radiodifuziune, dna Carmen Dumitriu-Şeuleanu, director al Centrului European de Studii în Probleme Etnice şi Comunicare Socială, şi dl Jeroen Schokkenbroek, în calitate de organizatori ai seminarului, au adresat participanţilor câte un cuvânt de salut.

Tema centrală a seminarului, pregătirea profesională a jurnaliştilor pentru a lucra într-o societate multiculturală, i-a avut ca moderatori, în prima zi a lucrărilor, pe dl Jeroen Schokkenbroek, dna Ina Navazelskis, dna Carmen Dumitriu-Şeuleanu şi dl Dragoş Şeuleanu, director al Direcţiei Resurse Umane, din cadrul S.R.R.

În calitate de moderator al discuţiilor în cea de-a doua zi a desfăşurării seminarului, dl acad. Nicolae Cajal, director de onoare al CESPECS, preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, şi-a făcut cunoscute coordonatele concepţiei privind rolul presei în mai buna cunoaştere a celuilalt, factor major în crearea armoniei sociale, arătând că termenul de antisemitism a fost folosit în mod exacerbat de presă şi exprimându-şi convingerea că evidenţierea contribuţiei evreilor din România la dezvoltarea social-economică şi culturală a patriei noastre comune va fi de natură să faciliteze punerea în valoare a conceptului de realsemitism, constând în cunoaşterea şi aprecierea efectivă a acestei contribuţii atestate istoric. De altfel, ultimele 4-5 numere ale „Revistei Cultului Mozaic", a relevat d-sa, au transpus , cu precădere, în practică acest deziderat. Tot atât de importante sunt cunoaşterea

Continuare în p 5

ROMANUL UNEI PENITENȚE

„Scamatorul din Lublin", de Isaac Bashevis-Singer

Narațiunea este plasată în Polonia sfârșitului de veac XIX și are ca temă tribulațiile, semnificative cu deosebire pe plan spiritual, ale unui scamator de mare talent, Iașa Mazur, totodată dresor, acrobat și hipnotizator.

Descendent dintr-o familie evreiască adânc ancorată în tradiții, trecut prin severul sistem educațional al obștii, el își dă seama că stilul său aventuros de viață și felul boem în care își exercită vocația contrazic comandamentele religioase și morale iudaice. Nu-i este însă ușor să accepte gândul că, în schimbul gloriei sale, trebuie să se rupă de neamul său, de familia sa. Un timp, crede că poate tranșa dilema socotindu-se „pe jumătate evreu, pe jumătate neevreu - nici evreu, nici neevreu". I se pare chiar că se poate despărți de credința părinților săi, nu prin aderarea la altă religie, ci prin formularea unei religii proprii, în care Dumnezeu să nu aibă dreptul de a decide ce e îngăduit și ce e interzis oamenilor. Ar fi o soluție comodă pentru el, dar imposibilă, cum își va da seama mai târziu.

Maestru al balansului pe sârmă la mare înălțime, personajul se află și în viață în echilibru nestabil. De-o parte: contactele sale, nu lipsite de o anumită voluptate, cu lumea interlopă, numeroasele sale aventuri efemere. Pe de altă parte: popasurile pe care le face, între turneele sale, la casa lui din Lublin, chemat de afecțiunea ce o poartă devotatei lui soții, Ester, păstrătoare neabătută a normelor de existență statuate de vechile prescripții evreiești; semnificativă este și atracția exercitată asupra lui, îndeosebi în momentele de cumpănă, de lăcașurile de rugăciune, care-i amintesc de copilăria petrecută în studiul cărților sacre.

Luptând cu un plictis maladiv și cu îndoielile ce-l asaltează necontenit, simte nevoia descifrării tainelor vieții și ale lumii, găsind doar trecător un liman în interpretările scientiste. Setea lui de ascensiune profesională și socială se subordonează deseori aspirației de a descoperi sau redescoperi pe Dumnezeul părinților săi, Dumnezeu în genere.

Totuși între cele două tendințe care-l domină pe eroul romanului, pare la un moment dat să obțină câștig de cauză aceea care-i promite o răsunătoare afirmare, ca prestidigitator, în marile capitale occidentale. Proiectează să se boteze „formal" și să fugă din Polonia cu o văduvă, Emilia și cu fiica acesteia, pentru care nutrește un interes vicios. Realizarea unei asemenea evadări pretinde însă o sumă importantă, de care nu dispune. Pentru a și-o procura, se hotărăște, după îndelungi ezitări dictate de scrupule retrezite în el, să săvârșească un furt. Se bizuie pe darurile sale de acrobat și pe iscusința, dobândită încă din copilărie, de a deschide orice încuietoare, fie ea și foarte meșteșugită. Cu toate acestea, eșuează, ba, fugind de la locul nereușitei spargeri, se rănește grav la un picior. Trece imediat prin două situații care complică mult insuccesul său ca hoț amator: Emilia, aflând de acest episod, îl repudiază; la rândul ei, Magda, asistenta și concubina sa, exasperată de prețul cu care o tratează, se sinucide.

În aceste împrejurări, destinul eroului cotește brusc spre opțiunea inversă, într-o formă radicală. Se închide, pentru o căință torturantă, într-o carceră zidită în curtea locuinței sale din Lublin. În postura aceasta, lumea îi atribuie virtuți de „om sfânt", de înțelept și vraci miraculos, pe care el, firește, le contestă, fără însă a refuza celor în nevoie un sfat bun, o îndrumare chibzuită. Dar are parte și ca penitent de clipe de derută și de confruntări cu spiritele maligne, împotriva cărora se înverșunează studiind tratate de iudaistică. Așa ajunge la recunoașterea Divinității ca esență și aureolă a existenței. După ce, multă vreme, fie că L-a contestat pe Dumnezeu, fie că s-a zbătut să-L găsească în destinul său și al lumii - acum, în cruda claustrare la care s-a supus, constată zâmbind că Dumnezeu exista în el și în jurul lui, în timp ce dânsul jinduia orbește după un semn revelator din zone misterioase.

Într-o dimineață, când se simțea înseninat și împăcat cu sine, primește o scrisoare de la Emilia, care-și cere scuze pentru neînțelegerea brutală cu care l-a gonit de lângă ea și-și exprimă, totodată, admirația pentru aspra ispășire la care s-a autocondamnat. „Pocăitul" citește scrisoarea cu ochii încețoșați. E din nou pus la încercare? Autorul romanului, maestru al portretului psihologic și al narațiunii cu suspans, nu răspunde la această întrebare și trage aici cortina. Cititorul, incitat, rămâne totuși cu sentimentul că eroul a depășit faza oscilațiilor sale ciclice între apetituri imorale de care a fost posedat atâta vreme și acea nevoie irezistibilă de cinste și smerenie, înrădăcinată în el, din copilărie, sub chipul lui Dumnezeu.

Cuceriți de lectură, nu ne dăm, poate, seama de la început că „Scamatorul din Lublin" este mai mult decât istoria zbaterilor, fertile până la urmă, ale unui singur ins. Dar curând înțelegem că ne aflăm, de fapt, în fața unui roman cu virtuți de parabolă: într-o versiune extremă, aventuroasă și patetică, ni se sugerează un conflict mult mai amplu și mai răscolitor - acela dintre stilul de viață evreiască bazat pe ferme norme tradiționale, cristalizate de secole și schimbările (unele într-adevăr înșelătoare și nocive, altele însă inevitabile, rodnic-înnoitoare) rezultate din mersul vremurilor.

Înțelegerea acestui proces ne este înlesnită de reconstituirea minuțioasă a cadrului istoric: suntem purtați îndeosebi prin Varșovia acelui timp, cu așezăminte impunătoare și zone în plină modernizare urbanistică - și facem popasuri edificatoare în cartierele evreiești, prin ungherele lor mizere, întunecoase, greu abordabile, dar și pe arterele cu circulație intensă, unde se muncește extenuant, zi și noapte.

Saltimbanc și delincvent, dar, totodată, bătut de gânduri și capabil de ispășire, Iașa Mazur oferă, în felul său, un model: în finalul romanului, el străbate o fază de reculegere și purificare, în nădejdea găsirii unui echilibru între identitatea sa evreiască și vocația sa.

„Scamatorul din Lublin" s-a bucurat de o largă răspândire, mulțumită traducerilor, începând cu versiunea engleză, apărută în 1963, curând după tipărirea originalului în idiș. Ritmul dinamic al desfășurării epice și al tablourilor, sesizat de oamenii de teatru și cinema, a dus, pare-se, și la transpuneri scenice sau filmice.

Există și o tălmăcire românească, ce-și așteaptă, deocamdată cu timide speranțe, un editor.

ANTON CELARU

NOTE DE LECTURĂ

ISAAC BASHEVIS-SINGER (1904-1991)

S-au împlinit trei ani de la stingerea din viață a lui Isaac Bashevis-Singer, marele prozator de limbă idiș, a cărui operă va străbate timpurile prin trăsăturile ei literare inconfundabile și ca o pildă de creativitate a spiritului evreiesc.

Născut în 1904, în orășelul polonez Radzymin, ca descendent din familii rabinice, și-a început cu succes la Varșovia cariera scriitoricească. A emigrat, cu puțini ani înaintea celui de-al doilea război mondial, în Statele Unite, unde, înfruntând destule temeri și greutăți, s-a consacrat definitiv creației literare în idiș. Ampla sa operă este, în bună parte, inspirată din viața evreimii est-europene de odinioară, eroii scrierilor sale cu tematică americană provin și ei din această ambianță, acum apusă, păstrându-i caracteristicile.

De-o uluitoare hărnicie la masa de scris a dăruit cititorilor săi numeroase volume de povestiri, reeditate mereu în culegeri ca **Istorisiri de pe vară**, **Oglinda și alte povestiri**, **Un prieten al lui Kafka**, **Spinoza din strada Pieței**, **Ghimpl-netotul** și alte povestiri (un volum cu acest titlu a apărut și în românește, în 1990) etc. A publicat și romane de largă respirație: **Conacul**, **Moșia Dușmani - o poveste de iubire**, **Scamatorul din Lublin**, **Șoșa** etc., precum și evocări istorice, ca **Sclavul** sau **Satana din Goraj**. Nu a neglijat nici sectorul scrierilor autobiografice. Povestirile pentru copii și despre copii ocupă un loc important în creația sa.

Pe calea traducerilor a devenit cunoscut în întreaga lume. În 1978 i-a fost decernat Premiul Nobel pentru literatură.

Prezentăm în pagina aceasta romanul său **Scamatorul din Lublin**, în centrul căruia se află un personaj insolit prin profesia lui, strident prin multe din actele sale, dar impresionant înainte de toate prin drama de conștiință pe care o trăiește ca un reflex al mediului tradițional evreiesc de unde provine.

Cum s-a zidit de viu Reb Iekele-pocăitul

(Fragmente)

... În camera din față a casei din Lublin se lucra de zor. Ester și cele două ajutoare ale ei aveau de terminat o rochie de mireasă. Era o rochie atât de bogată și avea o trenă atât de lungă, încât ocupa întreaga masă a atelierului. Ester și fetele păreau niște pitici care se învârt în jurul armurii unui uriaș...

În răstimpuri, Ester se uita, prin fereastră, în curte. O cămăruță de cărămidă - „carcera", cum îi spunea dânsa - fusese acolo zidită de mai bine de un an. Încă nu se obișnuise cu ea. Îi închidea privirile. Câteodată, uita o clipă ce s-a întâmplat și avea impresia că a sosit sărbătoarea de Sucot și că cineva a ridicat în curte o colibă de prăznuire a sărbătorii...

Ester îmbătrânise în scurtă vreme. În colțurile ochilor îi apăruseră riduri. Fața i se rotunjise și căpătase culoarea fructelor răscoapte. Capul îi era acoperit, ca întotdeauna, cu un batic, iar șuvițele de păr care-i ieșeau din legătură erau mai mult cărunte decât negre. Numai ochii îi rămăseseră tineri, ca două cireșe negre mângâiate de soare după ploaie... Fetele își aruncau priviri pe tăcute. Nu le ieșea din minte că în curtea casei există o cămăruță de zid, fără ușă, numai cu o ferestruică, și că înăuntru stă închis, pentru că așa vrea el, Iașa-scamatorul - sau Iacov ori Iekele, cum începuse lumea să-i spună.

Se iscase mare zarvă în oraș când s-a aflat de hotărârea lui Iașa. Rabinul, Reb Avreimele Eigher, a trimis după el și i-a spus că ceea ce are de gând să facă n-are nimic evreiesc. E drept, în Lituania s-a întâmplat ca unul din cei care nu vor să știe de nimic altceva decât de carte să se lase zidit între patru pereți. Dar evreii polonezi dăruiți credinței în Dumnezeu nu țin la asta. La temelia lumii stă dreptul de a alege între bine și rău. Ce mare ispravă este să te închizi într-un țarc? Să fii liber și să nu mergi pe căi strâmbe - asta, da, este o înfăptuire! Omul care nu e în stare să aleagă e ca și mort.

Iașa a știut ce să-i răspundă rabinului. Învățase multe în cei aproape doi ani de când devenise pocăit. Își angajase un dascăl care-i predase **Mișna**, **Izvorul lui Iaacov**, **Midrașul**, **Ghemara**, chiar și **Zoharul**. Iașa i-a amintit rabinului de acel învățat din vechime care și-a scos ochii pentru a nu mai putea admira o matroană romană. I-a dat și alte pilde de oameni sfinți care s-au izolat de lume pentru că se temeau că nu vor fi în stare să se împotrivească ispitelor. Un evreu din Szczebrzeszyn s-a osândit singur la muțenie pentru a nu-i scăpa vreodată o vorbă de ocară. Un muzicant din Kowle, cu vederea sănătoasă, a ținut ochii închiși vreme de treizeci de ani, pentru a nu se uita la soțiile altora. Ce sunt legile dacă nu piedici care-l feresc pe om de păcat?

Tinerii care au fost de față la discuția lui Iașa cu Rabinul și-au amintit mereu de ea. Era greu de crezut că scamatorul ăsta, desfrânatul ăsta a putut sorbi, într-un timp scurt, atâta învățătură. Rabinul l-a tratat ca pe un egal al său. Iașa a rămas neclintit în hotărârea sa. La plecarea lui, punându-i mâinile pe cap, Rabinul l-a binecuvântat.

- Ceea ce faci este întru slava cerului. Dumnezeu să te ajute!

Și i-a dăruit un sfeșnic de aramă, ca să aprindă o lumânare noaptea sau în zilele întunecoase.

În cârciumile din Lublin și Piask (târgul hoților, în folclorul evreiesc, **n. trad.**) s-au pus atunci o sumedenie de rămășaguri: câtă vreme va rezista Iașa în mormântul în care s-a îngropat de viu? Unii au spus: o săptămână. Alții: o lună. Autorităților s-au întrebat dacă o asemenea faptă e îngăduită de lege. Se pare că și guvernatorului i s-a șoptit ceva la ureche. Dar Iașa nu s-a sinchisit de nimeni. S-a așezat pe un scaun în mijlocul curții și zidarii au început să înalțe în jurul lui pereții „carcerei" și ai unei minuscule dependințe.

Sute de oameni s-au strâns în fața casei. Copacii și acoperișurile din vecinătate s-au umplut de copii. Vroiau cu toții să vadă cum e zidit de viu un om. Evrei de seamă din oraș au venit să-l abată pe Iașa de la hotărârea lui. S-a ivit și o delegație de femei, din cele mai cucernice, care au încercat și ele să-i scoată din cap nelegiuirea pe care era gata s-o săvârșească.

Ester a plâns întruna și l-a tot rugat, până n-a mai avut putere să vorbească. Însoțită de câteva femei, s-a dus la cimitir să se roage sufletelor celor drepți ca bărbatul ei să se lase înduplecat și să nu facă din ea o femeie părăsită, chiar dacă va rămâne la doi pași de ea. Dar, nici vorbele înțelepte, nici rugămințile nici strigătele n-au ajutat la nimic.

Continuare în p. 7

MENUHIN
mesager al ideilor lui Enescu(2)

Continuăm în aceste rânduri să vi-l prezint pe Menuhin, unul din cei mai minunați oameni ai acestui veac, unul dintre atotputernicii reprezentanți ai gândirii și acțiunii contemporane, unul dintre artiștii care, prin profunzimea, orizontul, generozitatea, forța lor spirituală atestă puterile lui George Enescu.

Relevam în trecuta însemnare câteva fapte care ne demonstrează că într-o lume guvernată de haos, de improvizații, Yehudi Menuhin rămâne, cu vioara, bagheta, cuvântul său înțelept, al cărui sfat este așteptat de umanitate, un artist care crede în istoria și viitorul lumii, unul dintre înțelepții și profeții lumii contemporane.

Tot ceea ce face Yehudi Menuhin poartă „pecetea lui George Enescu" - supremă mărturisire, de altfel, pe care o găsim în biografiile sale, precum și în destăinuiri făcute într-o recentă întâlnire cu gazetarii din România.

Din anii copilăriei, din anii lecțiilor cu Enescu la Sinaia, marele muzician român a fost profesorul, „providența, inspirația care l-a ridicat de pe pământ".

Yehudi, copilul de 11 ani, sosește la Sinaia cu sentimentul că vizitează „celebra țară a legendelor" din povestirile părinților săi.

Ce minunat descrie Menuhin localitatea de pe Valea Prahovei...

„Sinaia, orășelul elegant unde locuiam, își datora importanța faptului că era reședință regală de vară. Dar această distincție socială, care conferea demnitate, nu deposeda Sinaia de simplitate. Pe dealurile din jur se aflau împrăștiate casele boierilor și burghezilor bogați din București. Dar dacă te-ar fi purtat pașii puțin mai departe, auzeai fluierul tânguitor al ciobanilor. Călugării cu barbă de la Mănăstirea din Sinaia, ctitorită de un strămoș al principesei lui Enescu, nu aveau aer anacronic.

În cele 6 sau 8 săptămâni petrecute la Sinaia, am locuit într-o casă separată, care aparținea unei pensiuni de familie. Vila lui Enescu, împlinirea visului său și rodul unor ani de trudă, era puțin mai departe, de obicei trimitea după noi o birjă trasă de un cal. Când vremea era frumoasă, trăsura era descoperită, dar când ploua, se trăgea din spate un fel de capotă, de parcă am fi fost niște copii într-un cărucior. Cât eram de mare amator de automobile, adoram ritmul copitelor calului pe drumurile nepavate, pline de praf și prin apele repezi ale Prahovei, până la vila **Luminiș**. Fără îndoială, Enescu cumpărase terenul și clădise casa pentru principesa Cantacuzino. La camera lui, situată la etaj, se ajungea pe o scară construită într-un turn lateral, așa încât cei care îl vizitau să nu o deranjeze pe principesă în apartamentul ei de jos. Având prilejul, am remarcat încăperile foarte luxoase, în manieră orientală; studioul lui Enescu, cu toată austeritatea lui, nu părea mai puțin impresionant...

Toamna ne-a prins la Sinaia; copacii păreau în flăcări. Munții erau auriți. Iar ici și colo câte un pin izolat contrasta prin verdele său sumbru cu galbenul, ocrul, arămiul și roșul pădurii - fundal minunat, emoționant, inspirator pentru lecțiile mele.

Sinaia ne îmbia la o relaxare de rutină pe care am acceptat-o bucuroși. Am vizitat Castelul Peleș. L-am găsit pe gustul meu. Nenumăratele sale frontoane din lemn se proiectau deasupra pădurii ca o idee platonică a epocii gotice. Castelul se ridica într-un imens spațiu deschis, împresurat de munți falnici. Într-o zi, pe când ne plimbam prin jur, o trăsură în miniatură, trasă de doi căluți albi, ne-a depășit. Din fotografii, fără a mai menționa delicatețea ca de basm a echipajului, am recunoscut că vizitiul era Mihai, moștenitorul în vârstă de șase ani al tronului. Simțindu-mă cuprins de invidie, am luat o piatră și am aruncat-o, fără efect, după el. Un exemplu de impulsie copilărească de care mă rușinez și acum. Mai târziu, în timpul unui tur al palatului, am reușit să intru pe sub un cordon și, spre groaza ghidului nostru, m-am suit pe tron; așa cum se poate imagina, am găsit jilțul de ceremonii prea moale pentru a mă simți la îndemână.

Crima mea nu a avut urmări. Când regina Maria, bunica lui Mihai și, la rândul ei, nepoata reginei Victoria, m-a invitat să cânt la Curte, Imma (= mama, în ebraică - n. red.) a refuzat invitația, nefiind de acord, ca și alte dăți, cu exploatări ale artei mele de către înalta societate. Pentru a ne împăca, Enescu a propus ca regina să stea în camera principesei Cantacuzino, în timp ce eu îmi luam lecția la etaj, ușa studioului rămânând întredeschisă... Departe de a fi jignită, regina era suficient de stăpână pe sine pentru a cuceri prin supunere. A urmat o convorbire prietenească, la sfârșitul căreia mi-a dat un exemplar al cărții ei «Basmele reginei Maria» cu dedicația «Lui Yehudi, de la Maria».

Toamna începea să se apropie de sfârșit, când am primit o telegramă de la New York, prin care părinții mei erau întrebați dacă aș putea cânta la Carnegie Hall, cu New Symphony Orchestra, condusă de marele dirijor german Fritz Busch, Concertul în la major de Mozart. Cu ce pecete mai splendidă ar fi putut fi încheiat anul nostru (suntem în 1927) în Europa...

Și așa am ajuns la ultima lecție cu Enescu... Am cântat de trei ori Chaccona din Partita în re minor de Bach, rezistând eroic... Aveam inima foarte grea. Tot ceea ce învățasem de la Enescu sau ce nu reușisem să învăț atunci, acum nu mai putea fi schimbat. Eram singur pe seama mea și purtam singur răspunderea marelui angajament care mă aștepta peste câteva săptămâni, la multe mii de kilometri depărtare".

Vila **Luminiș**, locul întâlnirilor lui Menuhin cu marile taine ale lui Enescu și ale muzicii.

Din păcate, câțiva ani nimeni nu a avut în grijă acest sfânt lăcaș.

Poate că monumentul va fi redat istoriei muzicii europene, care datorează atât de mult lui Enescu și celui care poartă acum în lume flacăra spiritului enescian.

(Va urma)

IOSIF SAVA

Prima parte a articolului a apărut în nr. 782-783 al revistei noastre.

MUZICĂ

IN MEMORIAM

PAVEL HAAS

Pe la cumpăna anilor 1941/42 compozitorul Pavel Haas a fost deportat la Theresienstadt. Era atunci unul dintre muzicienii de marcă. Pentru compozitorul care de-abia trecuse de 40 de ani, această tragedie a însemnat sfârșitul carierei sale muzicale. Și când te gândești că totul începuse atât de bine!

Pavel Haas s-a născut în 1899, la Brünn. Unchiul său, Michael Epstein, un actor agreat de publicul vienez, i-a trezit, încă de timpuriu, interesul artistic. Prima sa pregătire muzicală a primit-o la Școala de Muzică a Societății Culturale Filarmonice. Încurajat de marile progrese făcute, a studiat apoi, cu începere din 1919, la Conservatorul din Brünn, dar cel mai însemnat profesor al lui a fost, din 1920, Leo Janacek.

Îndrumările date de Janacek au găsit la discipolul său un teren extrem de roditor. Acesta a realizat numeroase lucrări de cele mai felurite genuri. Remarcabile, din acea perioadă, sunt opusurile sale camerale, printre care două cvartete pentru coarde și un cvintet pentru suflători. Limbajul muzical, originalitatea cantilenelor lirice, precum și elasticitatea ritmică a compozițiilor sunt relevante. Astfel, ultima frază muzicală a celui de-al doilea cvartet pentru coarde este inspirată din muzica de jazz și bazată pe ritmurile de rumba. De remarcat și structura cvartetului pentru coarde, asemănător realizată, înainte de Haas, de Arnold Schönberg, în al doilea cvartet al său pentru coarde, prin includerea unei soliste vocale. Această largă arie a posibilităților expresive în creația lui Pavel Haas a descoperit-o, destul de repede în acea vreme, filmul sonor ceh, care făcea primii pași. Astfel, compozitorului i s-a încredințat muzica la filmul „Zivot Jefes".

Din 1935, anul căsătoriei sale, Pavel Haas lucrează la cel mai important proiect al său: opera tragicomică „Scarlatan" (libretul fiind scris tot de el). În 1937, a avut loc la Brünn premiera acestei opere, care s-a bucurat de un remarcabil succes. După aceea, Haas alcătuiește din nou muzica de cameră. Cel de-al treilea cvartet al său pentru coarde evocă, parcă, atmosfera atât de tulbure și amenințătoare a anului politic 1938. În cea de-a doua frază muzicală răsună ecourile rezistenței cehilor împotriva național-socialismului, prin prelucrarea acordurilor vechiului cântec popular din coralul lui Wenzel. Urmează o suită de compoziții pentru oboi și pian. Haas a lăsat neterminată o simfonie, din cauza deportării sale la Theresienstadt. În lagăr, profund deprimat, este totuși convins să compună de către un tânăr muzician - Gideon Klein. Scria pe pagini de portativ liniate cu mâna. Dintre lucrările alcătuite la Theresienstadt, s-au păstrat patru cântece pe versuri din poezia chineză, o compoziție pentru cor bărbătesc și studiul pentru orchestră de coarde. Cu acest studiu, Pavel Haas este supus însă unei ultime umiliri în viața sa. Când, în 1944, a fost turnat filmul de propagandă nazist „Der Führer schenkt den Juden eine Stadt" („Führer-ul dăruiește evreilor un oraș"), acesta a inclus și studiul pentru orchestră de coarde de Pavel Haas. La câteva luni după turnarea acestei scene, Haas și, curând, toți membrii orchestrei au fost uciși în camerele de gazare de la Auschwitz.

Muzica lui Pavel Haas, caracterizată printr-o frapantă originalitate și o mare bogăție expresivă, rămâne mărturia forței expresive a unui compozitor traumatizat și, până la urmă, exterminat de forțe malefice ale timpului său.

JOSEF STOLZ

Înaltă distincție pentru compozitorul ROBERT STARER

Nu de mult, compozitorul Robert Starer, care în anul acesta și-a sărbătorit cea de-a 70-a aniversare a zilei de naștere, a fost primit la „American Academy of Arts and Letters" de la New York, ca membru de onoare, pentru remarcabilele sale realizări pe tărâmul muzicii moderne, deși Robert Starer, ca vienez de baștină, ar fi putut ajunge, în condițiile unei alte evoluții istorice, o glorie pentru Austria. Născut în 1924 la Viena, a început, la vârsta de 13 ani, studiile sale de pian, la Facultatea de Muzică din Viena, fiind unul dintre cei mai tineri și talentați elevi de până atunci. Aceasta s-a întâmplat, din păcate, în toamna anului 1937. După o jumătate de an, în primăvara anului 1938, i s-a interzis participarea în continuare la studii, în virtutea legilor rasiale ale lui Hitler. Încă în același an, Robert Starer a sosit singur, fără părinți, în Palestina, unde și-a continuat studiile la „Palestine Conservatoire" din Ierusalim. După satisfacerea serviciului militar în cadrul unei unități din British Royal Air Force, și-a continuat studiul de pian și compoziție, începând din 1948, în Statele Unite. În 1957 a devenit cetățean american. A funcționat ca profesor la renumita școală de muzică „Juillard", la „Brooklyn College" și la „Graduate Center of the City University of New York".

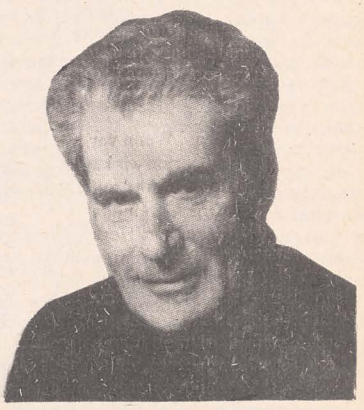

Creația sa cuprinde opere orchestrale simfonice, ca și muzică de film, de scenă și diferite piese muzicale în care electronica joacă un mare rol.

El a compus și muzică de balet pentru trupa Marthei Graham și a Annei Solokow.

Leonard Bernstein, Michael Steinberg și Zubin Mehta au executat și dirijat în premieră compozițiile sale. În compoziția sa de inspirație autobiografică, intitulată „Continuo", el a ilustrat pe note istoria frământată a vieții sale. Laureatul vine la Viena numai în vizite scurte.

SENTA ZIEGLER

UN TRIST SEMICENTENAR

Tragedia vasului „MEKFURE"

În ziua de 3 august 1944, la ora 20.30, motovelierele „Morina", „Mekfure" şi „Bulbul", toate sub pavilion turc, părăsesc portul Constanţa cu destinaţia Istanbul, având la bord emigranţi evrei. „Morina", cu un total de 350 de îmbarcaţi, dintre care 239 de copii, „Mekfure" - cu 302, din care 66 de copii, „Bulbul" - cu 383 de adulţi şi copii. Societatea de Cruce Roşie din România acordă protecţie şi pavilionul Crucii Roşii pentru aceste nave sub pavilion turc, care vor transporta emigranţi evrei, în general copii orfani din Transnistria, iar Marina Română escortează navele în apele româneşti. Misiunea de escortă a celor trei nave a fost încredinţată lt. Adrian Gheorghiu, comandantul „Vânătorului de submarine" (V.S. 2). Către ora 22, a depăşit barajul de la Tuzla şi a reuşit să pună navele pe drum în formaţie, încheindu-şi escorta undeva, la sud-est de Cap Caliacra, îndeplinindu-şi cu bine misiunea specială.

Primul motovelier din convoi era „Morina" urmat de „Mekfure" şi de „Bulbul". În noaptea de 3 spre 4 august, marea s-a dezlănţuit, vizibilitatea devenind foarte redusă. Furtuna a făcut ca navele să nu-şi mai poată păstra alinierea indicată, rătăcindu-se una de alta. La ora 01.10, ora turcească, şi 02.10, ora românească, motovelierul „Mekfure" aflându-se, în acel moment, pe zona de frontieră dintre Bulgaria şi Turcia, în punctul 42°03'N şi 20°08'E, comandantul vasului a văzut aprinzându-se o rachetă deasupra catargurilor navei. După ce s-a asigurat că racheta nu a fost trasă de pe propriul vas, comandantul a dat imediat ordinul de oprire, a stopat motorul şi a ordonat echipajului să-şi pună centurile de salvare, iar prin translator a dat dispoziţii ai emănătoare şi pasagerilor.

În acelaşi timp, a văzut la circa 300 m distanţă de vas, în direcţia pupei, o umbră neagră. Cinci minute după rachetă, umbra neagră a deschis focul. Primul proiectil de tun a căzut în apă, la aproximativ 15 m distanţă de vas, al doilea a căzut foarte aproape de vas, însă fără a-l atinge, al treilea proiectil a lovit vasul din plin în partea timonei, incendiindu-l. Se precizează că artileria şi-a continuat focul şi s-a tras şi în oamenii care au sărit peste bord în apă. „Mekfure", arzând, a mai plutit aproximativ 20 de minute.

Cei care au putut să se salveze cu barca de salvare a vasului au fost comandantul, patru dintre marinari şi cinci emigranţi, polonezii grav accidentaţi prin arsuri, Joseph Axelrad (33 de ani) şi Joseph Bank (38), româncа Hilda Wurmbrand (23) şi soţii Ladislaus Fülöp (22) şi Wera Fülöp (18), însărcinată în luna a noua.

Numărul mare al victimelor de pe „Mekfure" s-a datorat tirului intens al mitralierelor automate şi, de asemenea, focului năpraznic care a cuprins în întregime vasul. Se precizează că între 40 şi 60 de persoane au sărit peste bord, iar restul pasagerilor s-au scufundat odată cu vasul în flăcări.

Comandantul şi echipajul vasului „Bulbul", care naviga în urma lui „Mekfure", ar fi văzut, din locul unde se afla, paraşuta luminoasă lansată asupra lui „Mekfure" şi, bănuind un naufragiu, s-au grăbit să ajungă în acel punct. După douăzeci de ore, vasul salvator ajunge la locul groaznicei tragedii şi-i ridică la bordul său pe cei zece supraviţuitori din barca de salvare a lui „Mekfure". Cei răniţi de gloanţele mitralierelor şi cei afectaţi de arsuri grave sunt trataţi medical de către dr. Gross Haddad, emigrant pe vasul „Bulbul".

Între timp, se luminase bine de ziuă. Spaima călătorilor de pe „Bulbul" era mare, la gândul că se va mai repeta tragedia. Precum un om abătut, descurajat, al treilea vas cu emigranţi şi comandantul său pleacă de la locul sinistrului, continuându-şi drumul către limanul turcesc al Bosforului. Deasupra mării se mai vedeau plutind fragmente aparţinând navei „Mekfure".

Primul vas din convoi, „Morina", a reuşit să intre, în dimineaţa lui 5 august, în Bosfor, nevătămat.

Ca sursă sigură de informaţii privind scufundarea vasului „Mekfure" stă mărturie cartea lui Jürgen Rohwer: „Scufundarea vaselor «Struma» şi «Mekfure» care transportau emigranţi evrei în Marea Neagră, februarie 1942, august 1944", Frankfurt/M., 1965.

Pe baza raportului căpitanului vasului „Mekfure" şi a declaraţiilor date de unii supraviţuitori, se poate conchide că vasul „Mekfure" a fost scufundat de un submarin în atac la suprafaţă, fiind lovit de foc de artilerie (pag. 65).

Marina militară germană dispunea, la momentul respectiv, în Marea Neagră de flotila submarină 30, având şase vase, care acţionau exclusiv în preajma ţărmului sovietic al Caucazului, între Batumi şi Novorosiisk, operând, cu rare excepţii, în jurul portului Sevastopol. În aceste condiţii, este exclusă posibilitatea ca un submarin german să fi atacat vasul „Mekfure". În afară de aceste submarine germane, în Marea Neagră mai erau trei submarine româneşti. Având în vedere poziţia lor strategică şi cea a vasului „Mekfure", nici vasele româneşti nu pot fi bănuite ca fiind implicate (pag. 70-72).

În ziua de 30 iulie 1944, părăseşte portul Batumi submarinul „Sci 215", aflat sub comanda căpitanului A.I. Strijac. Operând în drumul său spre Burgas, submarinul sovietic raportează scufundarea, în noaptea de 5 august, prin lovituri de artilerie, a unui vas pe care sovieticii l-au luat drept un „schoner", având la bord, după aprecierea lor, un număr de peste 200 de persoane înarmate (pag. 92). Aceste fapte sunt redate de un istoric militar sovietic, pe nume V.I. Dimitriev, în lucrarea intitulată „Atakuiut Podvodniki" („Atacă submarinele", Moscova, Voenizdat, 1964).

Submarinul „Sci 215" a operat, deci, exact în noaptea când a fost scufundat vasul „Mekfure", în zona Burgasului, unde se afla vasul cu emigranţi evrei, iar „schoner"-ul despre care scriu sovieticii că l-ar fi scufundat, după descriere, este identic cu vasul „Mekfure". De fapt, sovieticii denumesc „schonere" vase de tip similar navei „Mekfure" (pag. 92). Se ştie că un submarin sovietic, la puţin timp după scufundarea vasului „Mekfure", a emis semnale, putându-se astfel identifica poziţia lui; el se afla în zona unde a fost scufundat „Mekfure" (pag. 98).

Printre dramele celui de-al doilea război mondial, îndeosebi cele prin care a trecut o parte a populaţiei evreieşti din Europa, se înscrie pregnant şi tragedia vasului „Mekfure".

În anul acesta s-a împlinit un semicentenar de la scufundarea lui. Câte speranţe nu au fost nimicite ? Câte dorinţe nu s-ar fi putut împlini ? Cei 66 de copii înecaţi ar fi fost astăzi oameni maturi.

ŞERBAN GHEORGHIU

Expoziţia obiectelor de cult evreieşti confiscate în fosta Uniune Sovietică

LA VIENA

Şi pentru cultură destrămarea Uniunii Sovietice are latura ei bună. Astfel, diferite muzee îşi deschid arhivele şi arată lumii obiecte care, mult timp se credea că erau dispărute sau pierdute. Bunăoară, valoroase obiecte de cult ale Diasporei evreieşti pot fi văzute actualmente în Muzeul de Istorie a Artei de la Viena. Toate obiectele sunt făurite din argint, parţial aurit. Şi tocmai acesta era motivul pentru care, pe la sfârşitul anilor '20, guvernul sovietic - sub conducerea lui Stalin - a ordonat nu numai să se închidă toate sinagogile şi să se amenajeze acolo teatre, cluburi şi săli de sport, ci şi, printr-un decret, „confiscarea obiectelor preţioase bisericeşti aflate în folosinţa grupelor de credincioşi", adoptând, puţin timp după aceea, o dispoziţie referitoare la transferarea obiectelor de preţ în patrimoniul statului, ca rezervă destinată „ajutorării celor înfometaţi".

Au fost confiscate şi toate obiectele de cult din casele de rugăciune evreieşti din regiunile sudice ale Ucrainei - în mai 1922, ele fiind predate organelor financiare. Şi astfel, podoabe ale Sulurilor de Tora, sfeşnice de Hanuca, Meghila de argint, Tefilin (filactere) şi Mezuzot, care au fost cândva confecţionate în cinstea lui Dumnezeu, au ajuns deodată în tezaurele băncilor sovietice.

În timpul celui de-al doilea război mondial, aceste obiecte au fost evacuate dincolo de Munţii Urali. La sfârşitul războiului, unele dintre ele au fost transportate la Odessa, într-un muzeu istorico-arheologic. În 1963, obiectele de cult care mai rămăseseră au intrat în patrimoniul Muzeului de obiecte de preţ, istorice, al Ucrainei. Acolo au zăcut, neluate în seamă, timp de decenii. De abia prin 1989, colaboratori ai muzeului au început să examineze obiectele şi să le restaureze, pentru a pregăti o primă expoziţie din voluminoasa colecţie **Judaica**, ce urma să fie prezentată publicului ucrainean, cu prilejul celei de-a 50-a comemorări a tragediei de la Babi Yar. Cu ajutorul unor rabini ucraineni şi, mai cu seamă, al Şef-Rabinului din Kiev, Yaakov Bleich, a fost organizată o expoziţie a secţiei **Judaica** a Muzeului de obiecte de preţ, istorice, al Ucrainei, care va fi prezentată în diferite oraşe ale lumii. Actualmente, poate fi vizionată la Viena, apoi va fi prezentată la Ierusalim şi la New York.

Expoziţii de acest gen sunt o contribuţie împotriva uitării. Cultura evreiască nu este o „lume apusă", ci un bun cultural viu. Şi acest lucru face ca expoziţia de la Viena să merite a fi văzută. Deoarece, deşi obiectele de cult prezentate provin încă din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, ele ar fi putut, dacă ar fi avut altă soartă, să fie folosite şi astăzi ca obiecte de cult în sinagogi.

Neobişnuit de variate sunt, de pildă, formele bessamim-ilor (cutiilor pentru mirodenii) prezentate în expoziţie. Asemenea cutii speciale pentru mirodenii, folosite la ceremonia de Şabat şi la sărbători, pot fi găsite, în zilele noastre, în case evreieşti. Ele pot arăta diferit, ca o floare a soarelui sau ca un mic turn prevăzut cu o giruetă. Adeseori, după formă se recunoaşte sorgintea lor. Cutii de argint pentru mirodenii lucrate în filigran, în forma unui mic pocal cu capac, amintesc de vase de băut ruseşti; o cutie al cărei piedestal reprezintă un desen meşteşugit şi care are formă de pară stă mărturie a fanteziei argintarilor din Breslau, în timp ce o asemenea cutie poloneză aminteşte de o căsuţă din evul mediu.

Obiectele cele mai valoroase ale expoziţiei sunt însă cele 19 coroane de Tora, care constituie un punct culminant al artei argintarilor evrei.

Tora reprezintă pentru noi baza culturii şi legătura indestructibilă cu Dumnezeu, drept care este considerată un lucru sfânt. Ea este împodobită din belşug şi cu mult meşteşug. O coroană constituie elementul de încheiere. Ea este simbolul domniei lui Dumnezeu asupra lumii reale. Coroanele de Tora expuse provin de la artişti din Austro-Ungaria, Rusia, Polonia şi Ucraina şi pot fi datate de la mijlocul secolului al XVIII-lea până la începutul secolului al XX-lea. Ele au unul sau două nivele şi poartă multe ornamente simbolice. Astfel, pot fi împodobite cu lei sau cu păsări, cu cerbi şi cu fel de fel de flori şi frunze, dar şi cu scene biblice.

„Arbori ai vieţii" sunt denumiţi rimonim - aplicaţii ornamentale pe barele de lemn ale Sulurilor Sfinte - care, sub coroană, ţin strânse laolaltă toate elementele constitutive. Acestea sunt confecţionate din aur şi argint, adesea în formă de coloane sau turnuri, încununate cu reprezentări de fructe sau animale şi purtând nişte clopoţei, care sunt fixaţi tot cu coroana Torei. Clinchetul lor vesteşte enoriaşilor din sinagogă apropierea celui care poartă Sulul Sfânt. Rimonim sunt simboluri ale feritilităţii şi ale vieţii veşnice, fiind împodobiţi din belşug. Indicatoare pentru Tora, care uşurează găsirea rapidă a diferitelor texte şi care - ca obiecte de cult - sunt bogat împodobite, pot fi văzute şi ele în expoziţie, alături de săculeţe pentru tefilin, decorate artistic.

Toate obiectele prezentate atestă marea credinţă a bijutierilor evrei care lucrau în aur şi argint şi care, în plus, au adus o esenţială contribuţie la arta generală a giuvaergeriei în Europa.

ALEXIS CANEM

DECESE

În cimitirele Comunităţii Evreilor din Bucureşti, au fost înhumaţi, în perioada 1-31 august 1994:

Semo Carmen (76 de ani), str. Ziduri Moşi nr. 2; Berman Iuliana (84), str. Prevederii nr. 26; Sherer Blima (81), Calea Călăraşilor nr. 39A; Chirită (Kendler) Marcel (81), str. Avrig nr. 19; Tessler Ladislau (75), Splaiul Independenţei nr. 1; Stamadiade Paulina Clara (65), str. I.C.Frimu nr. 1; Liteanu Lia (89); Marcus Paulina (91); Klein Erzebet (82); Leib Armin (80), Cămin „Amalia şi Şef Rabin dr. Moses Rosen"; Manoliu Heinrich (93), str. Dumitru Marinescu nr.1A; Derman Maria (86), str. Mitropolit Filaret nr. 45; Lentzer Eugenia (79), str. Moise Nicoară nr. 38; Rosen Alice (82), str. Ferentari nr. 10; Silber Leon (76), Calea Dorobanţi nr. 106; Chetner Avner (89), Schreiber Beti (94), Cămin „Martin Bălus"; Fridman Moise (86), str. Brăileşti nr. 11; Veis Leon (73), str. Rondă nr. 4; Mersohn Samson (71), str. Mântuleasa nr. 12; Manaşcu Charlota (63), Bdul 1 Mai nr. 174; Gross Berta (80), Bdul 1 Mai nr. 174.

Sora, nepoţii, cumnata anunţă, cu durere, dispariţia bunului lor frate, unchi, cumnat, doctor DANILOF BERCU, mare personalitate medicală şi om de înaltă ţinută morală (Dorohoi - Brazilia)

Cu aceeaşi durere şi dor nestins, aducem aminte acelora care l-au iubit şi stimat că, la 30 octombrie 1994, se împlinesc nouă ani grei de când nu mai este printre noi cel ce a fost dentist HUGO RAINHORN, Iaşi. Bianca - soţie, Robert - fiu.

Familia anunţă cu adâncă durere încetarea din viaţă a celei ce a fost ARON REBECA (MICA). Fie-i amintirea binecuvântată!

Tony - soţie aminteşte, cu aceeaşi durere, împlinirea a 13 ani (17 Tişri) de la moartea fulgerătoare a dragului ei LAZĂR ROSEN. Vei fi veşnic în amintirea mea!

ADAGIO FOLCLORIC

Ricky Stein şi melosul popular românesc

„Cerbul de aur" e mai mult decât un festival. E o stare de spirit, când ecourile Festivalului bisovean dăinuie încă, un surâs, o luminare a ochilor, un gând de sărbătoare. Muzica, ambianta medieval-modernă, „simfonia fantastică" a jocurilor de lumină au atras şi anag. deopotrivă, „stele fără nume" încă şi pe unele cu nume de pe toate meridianele. Dar seara de folclor românesc care a încheiat ediţia din anul acesta a Festivalului a realizat, timp de câteva ore, acea simbioză de gratie care pătrunde şi rămâne în sufiete, umplând natura şi oamenii, oamenii pământului şi cei de peste mări şi ţări, de minunăţiile muzicii populare româneşti. Trăind muzica în care câmpul cu flori, munţii albăstrind în zare, clinchetul nevăzut al turmelor de oi se topesc în glasurile tulnicului, naiului, taragotului palpitând de toate durerile şi bucuriile acestui colţ de lume, n-am putut să nu mă cuprind de acelaşi freamăt cu publicul auzind „zurgălăii saniei" lui Richard Stein.

A fost şi el prezent la festival, fiindcă - deşi s-au scurs doi ani de când şi-a încheiat existenţa biologică şi-or să se scurgă

BRAŞOV APRÈS BRAŞOV

mulţi alţii - Ricky, cum îi spuneau prietenii, este cel de-al doilea compozitor din ţara noastră a cărui melodie „Sanie cu zurgălăi", a devenit, alături de cea a gălăteanului Iosif Ivanovici, cu ale sale „Valuri ale Dunării" un globe-trotter purtând cu sine numele României pe întreg mapamondul.

Au şi cântecele soarta lor, nu doar cărţile. „Sanie cu zurgălăi" a fost compusă în anul 1937 de profesorul de muzică al Liceului Evreiesc din Roman Richard Stein şi a rămas atunci în obscuritate datorită prigoanelor din acei ani de ascensiune a fascismului.

În ştetlul copilăriei sale, Ricky a fost atras, deopotrivă, de muzica hazanimilor şi de melosul popular românesc, de interferenţele celor două tipuri de folclor muzical, în unele cazuri, ponderea deţinând-o cel evreiesc, în altele - cel autohton. „Sanie cu zurgălăi" a fost inspirată, de pildă, de tematica muzicală românească. Iar succesul, binemeritatul succes al acestei melodii, fermecând inimile „fără frontiere", a venit în cele din urmă cu asemenea vijelie, încât şlagărul poate fi recunoscut sub titluri ca „Johnny is the boy for me" sau „Johnny tu n'es pas un ange". Timp de peste cinci decenii, acest dăruit creator, dirijor, pedagog, animator al vieţii muzicale româneşti a realizat reviste muzicale, piese instrumentale, de estradă, muzică uşoară. Este laitmotivic în opera sa interesul pentru valorile muzicale autentic evreieşti. În acest sens, trebuie menţionate cele două reviste muzicale ale căror partituri îi aparţin, montate pe scena T.E.S.-ului, „Nunta de argint" şi „Hai noroc şi...Zeilic Şor".

Şi iată că aşa, ovaţionat de toţi cei prezenţi în Piaţa Primăriei din Braşov, români şi străini, împreună cu milioane de telespectatori animaţi în aceeaşi clipă de aceeaşi bucurie curată, Richard Stein a trecut iar cu „sania" lui fără moarte, pe potecile interioare ale sufletelor noastre cu zăpezile de demult şi cu cele care aşteaptă să vină, amintindu-ne, dacă mai era nevoie, de apartenenţa la un spaţiu cultural comun, pe care ne străduim să-l mobilăm laolaltă cu ceea ce avem mai bun în noi.

E. SUHOR

DEMITIZAREA HASKALEI (1)

Urmare din p. 1

devenind nu o dată, vestitori ai schimbărilor politice, economice, culturale în societăţile secolului trecut şi în ale celui prezent.

Şi totuşi, drama „evreului Süss", personaj istoric şi literar, totodată (v. Lion Feuchtwanger, Jaques Kraemer, Paul Kornfeld ş.a.), venind pe scena istoriei la confluenţa dintre sfârşitul evului mediu şi începutul capitalismului, scenă ce corespunde, pe plan ideologic, Haskalei, cu o aptitudine de a trăi frenetic (ţinând seama de frustrările, ambiţiile, aspiraţiile evreului abia ieşit din ghetou) şi analitic (calitate formată în decursul unei istorii deloc senine, suferinţele ascuţindu-i luciditatea) este emblematică pentru demitizarea Haskalei. Süss vrea sincer „binele cetăţii" sale. I se oferă şansa de a acţiona în această direcţie şi reuşeşte s-o prindă, să-şi dea măsura înzestrărilor. Dar „călcâiul lui Achile" este identitatea iudaică. Tragicul începe acolo unde Joseph Süss este confruntat cu Joseph ben Issachar, când devine „evreul Süss" şi, în această calitate, nu numai că i se contestă devotamentul şi munca, dar i se relevă prăpastia dintre gândirea umanistă a unor elite intelectuale şi realitatea cinică a atotputerniciei interesului care guvernează în cercurile conducătoare, manipulatoare ale diversiunii interetnice oricând consideră oportun s-o facă; lucru uşor de realizat când se apasă pe coarda sensibilă a unor prejudecăţi prea vechi şi prea adânc înfipte în subconştientul popular ancestral ca să poată fi extirpate de vreo doctrină filozofică sau alta. Este ceea ce maskilul Süss încercase nu să uite, dar să nu-i acorde o importanţă exagerată, să considere că omul e întâi om şi să-l respecte ca atare, respectându-i credinţa şi naţionalitatea, fără a şi-o afirma ostentativ pe a sa. Căderea socială, umilintele, spectrul morţii, regăsirea rădăcinilor iudaice, împăcarea cu sine şi expierea ca martir simbolizează mai mult decât o traiectorie individuală. Spiritualitatea iudaică de după Haskala reflectă întocmai această metamorfoză în mentalitatea intelectualului evreu, dar şi a evreimii, în genere, admise şi afirmate în lumea europeană modernă, pentru ca Holocaustul să spargă încrederea în valorile umaniste şi străvechea „vină" de a fi evreu să fie întronată din nou de apologeţii urii, ai iraţionalului şi ai violenţei, indiferent de denumire.

Recompensarea „evreului Süss" pentru strădaniile sale de a-şi sluji ţara a fost ştreangul; a celor şase milioane de fraţi ai săi - arderea de tot. În spiritualitatea iudaică universală de după Haskala se remarcă o dublă serie de procese sociale, în interacţiune: procesul de emancipare contracarat de cel al opresiunii antievreieşti, de la cazurile unui Süss sau Dreyfus la Holocaust. Reîntoarcerea la rădăcini s-a convertit în mişcare de renaştere naţională, ducând la crearea Statului Israel modern şi la realităţile Diasporei europene şi americane postbelice.

E. SUHOR

DIN VIAŢA ŞI ACTIVITATEA F.C.E.

Colţul asistatului

În vederea menţinerii sănătăţii şi prelungirii vieţii şi alinării suferinţelor, asistaţii au dreptul la consultaţii medicale, tratamente şi medicamente (cu sau fără plată, după caz) acordate de cabinetele medicale, la sediul acestora, precum şi la domiciliul asistatului dacă este nedeplasabil.

Secţia de Asistenţă a F.C.E. dispune de un număr de 26 de cabinete medicale. În Bucureşti, Cabinetul medical condus de prof. dr. A. Voinea, medic ortoped, este deservit şi de alţi medici specialişti pe profilul: interne, cardiologie, ortopedie, oftalmologie şi stomatologie. Zilnic se acordă consultaţii, iar medicamentele prescrise se distribuie în farmacia aflată în incintă. Dacă bolnavii sunt nedeplasabili, medicii cabinetului medical se deplasează la domiciliul acestora, iar medicamentele prescrise sunt trimise a doua zi la domiciliul bolnavilor.

Cabinetul medical din Bucureşti deserveşte 850 de asistaţi şi este dotat cu aparatură pentru diagnosticare şi tratamente. Astfel, de două ori pe săptămână se fac recoltări pentru analize, se fac şi se interpretează electrocardiograme, se fac radiografii dentare. Cabinetul de balneologie este dotat cu aparate de fizioterapie pentru următoarele proceduri: ultrascurte, ultrasunete, diadinamice, ultraviolete, infraroşii, magneto-diaflux, ionizări, aerosoli.

În provincie, deşi există numai 25 de cabinete medicale, asistaţii din circa 40 de comunităţi beneficiază de asistenţă medicală, deoarece medicii din comunităţile care dispun de asemenea cadre se deplasează cel puţin o dată pe lună în oraşele apropiate unde acordă consultaţii asistaţilor din localitate.

În afară de asistenţă medicală şi de medicamente, asistaţii sunt ajutaţi, în cazuri speciale, pentru procurarea unor echipamente care necesită costuri mari şi care nu pot fi suportate de ei, ca de pildă: stimulator cardiac, aparate auditive, cadru metalic de mers, scaune pe rotile, proteze pentru picioare sau pentru şold (unele puse în străinătate).

Unor asistaţi din Bucureşti şi provincie li s-a acordat numerar pentru procurarea de ochelari sau lentile pentru ochelari potrivit prescrierilor medicale.

Acestea sunt numai în parte, ajutoarele care se acordă asistaţilor pe linie medicală.

Conferinţă despre emanciparea evreilor din România

La 11 octombrie a.c., în sala de festivităţi a Comunităţii Evreilor din Bucureşti, prof. dr. Carol Iancu, de la Universitatea „Paul Valery" din Montpellier, directorul Centrului de Cercetări Evreieşti din cadrul aceleiaşi instituţii, a conferenţiat despre „Lupta internaţională pentru emanciparea evreilor - documente şi mărturii".

În numărul următor al revistei noastre vom prezenta o relatare detaliată a acestui eveniment cultural din viaţa obştii evreieşti bucureştene.

Deschiderea ciclului de conferinţe iudaice

Duminică **16 octombrie** a.c., la orele 11 dimineaţa, va avea loc în sala de festivităţi a Comunităţii Evreilor din Bucureşti, din str. Popa Soare nr. 24, deschiderea ciclului anual de conferinţe cu tematică iudaică.

Prelegerea inaugurală va fi ţinută de acad. prof. dr. **NICOLAE CAJAL**, preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, cu tema **„Din istoricul «Fundaţiei Elias» a Academiei Române"**.

Programul următoarelor conferinţei este:

23 octombrie 1994:

Prof. MARCU CLARIAN: „Un adevărat Lamed-Vavnik, Eminenţa Sa Şef Rabin dr. Moses Rosen ז"ל"

30 octombrie 1994:

Scriitorul HENRI ZALIS: „Mari intelectuali evrei în dialog cu mari intelectuali români"

6 noiembrie 1994:

Ing. SANDRA SEGAL: „Antisemitismul de la origini până în zilele noastre"

ROLUL MASS MEDIA

într-o societate multiculturală

Urmare din p. 1

contribuţiei celorlalte etnii la propăşirea ţării, precum şi relaţiile de prietenie, bazate pe stimă reciprocă, între majoritari şi minoritari.

Un aspect interesant al presei pentru minorităţi a fost evidenţiat de dna Carmen Dumitriu-Şeuleanu: acela al spaţiului lingvistic, ca mod de acces cât mai larg la cultura şi civilizaţia diferitelor etnii din ţara noastră. În acest sens, faptul că „Revista Cultului Mozaic" apare în trei limbi - română, engleză, ivrit (ebraică) - a fost considerat exemplar pentru gradul de penetrare în rândurile opiniei publice româneşti, ale evreilor din România şi ale celor din Israel, ca şi ale cititorilor de limbă engleză din străinătate.

În dezbaterile care au urmat, reprezentanţi ai publicaţiilor de limbă elenă, maghiară, italiană, ucraineană etc. au subliniat necesitatea combaterii falsei convingeri despre existenţa unei majorităţi dominante şi a unor minorităţi dominate, cele din urmă bucurându-se de drepturi egale cu toţi cetăţenii ţării şi de deplină libertate a afirmării propriei identităţi naţionale. Este, totodată, lipsită de obiect - s-a arătat - spaima majorităţii de „invazia" alogenilor, fiindcă aportul acestora în diferitele domenii ale vieţii ştiinţifice şi culturale nu reprezintă altceva decât o îmbogăţire a patrimoniului cultural al societăţii respective. Printre modalităţile concrete de comunicare interetnică au fost date ca exemplu editarea unui buletin bilingv, româno-maghiar, traducerea în maghiară a unor piese din dramaturgia românească clasică şi intrarea lor în repertoriul unor teatre în limba maghiară etc. De altfel, într-una din intervenţiile d-sale, dl acad. Nicolae Cajal a subliniat importanţa introducerii unor rubrici, atât în „Revista Cultului Mozaic", cât şi în publicaţiile altor minorităţi, având ca obiect contribuţia şi interferenţele culturale ale tuturora în societatea românească, menţionând, cu un alt prilej, că forţarea politizării problemelor folosirea generalizărilor neargumentate duc la formarea unei imagini distorsionate a vieţii reale a minorităţilor, ca şi a majorităţii.

În concluziile seminarului, dl Dragoş Şeuleanu, dna Carmen Dumitriu-Şeuleanu, dl Jean-Paul Marthoz, dna Ina Navazelskis, dl David Pallister şi dl Jeroen Schokkenbroek au relevat importanţa fenomenului intercultural ca factor de regenerare socială, ca mod de evitare a conflictelor interetnice şi necesitatea pregătirii profesionale a ziariştilor, a respectării codului deontologic, pentru ca problemele minorităţilor să nu fie nici ignorate, nici deformate, în vederea realizării acelei armonii între minorităţi şi majoritate, esenţială în noua democraţie din ţara noastră şi din alte ţări central şi est europene.

TUDOR ARGHEZI (1913)

RĂZBOIUL ŞI EVREII (2)

Un articol al nostru **Evreii şi mobilizarea**, apărut nu de mult şi reprodus şi de ziarul evreilor pămînteni, **Înfrăţirea**, a slujit de motiv unui mare număr de scrisori, sosite de pretutindeni.

Sîntem şi măguliţi, dar şi confundaţi. Noi făceam o simplă constatare de fapt, şi dacă meritam onoarea ce ni se face, nu era negreşit pentru forma neîngrijită în care a fost articolul nostru, notat în grabă, scris, dar pentru sinceritatea lui - dacă, bineînţeles, sincer tatea în constatarea lucrurilor de fapt este o calitate şi nu o datorie de metodă.

Mulţi din cititorii noştri evrei ne-au solicitat, ca un schimb de civilităţi, evident, după ce au primit şi felicitările noastre pentru bravura lor şi pentru dovezile ce dau, acelora dintre compatrioţii noştri care nu apreciază, cum se cuvine şi la justa lui valoare, elementul zis evreiesc din ţara noastră, element în realitate tot atât de românesc ca şi restul populaţiei.

Alţii ne-au expus ideile lor în ce priveşte «chestia evreiască», doleanţele lor şi dreptatea lor.

Nu este momentul acum să ne ocupăm de însăşi chestiunea evreiască, aşa cum se pune la noi şi pe care unii, din punctul de vedere evreiesc au contestat-o ca fiind «o chestiune», atunci cînd din punct de vedere românesc, de stat, chestiunea exista şi există atît de bine şi atît de intens, încît o lume întreagă o discută prin presă şi acte, şi o lume întreagă trăieşte legată de pămîntul ţării noastre, fără drepturi, - tot aşa după cum există o chestiune, mult mai mare, este drept, ţărănească, paralel şi identică pînă la un punct cu ea.

În programul ziarului nostru este înscrisă şi chestiunea evreiască, pe care vom trata-o la timp, şi nu peste multă vreme, şi credem că într-un fel şi după un plan ce n-a mai fost aplicat în discuţia acestei chestiuni la noi.

Deocamdată ne-am mărginit să constatăm entuziasmul cu care au răspuns evreii la ordinul de mobilizare, întocmai ca fraţii lor de simţire şi de armă, creştinii. Am notat patriotismul lor înflăcărat îndată ce a fost vorba de apărarea patriei şi a idealului ei. Am luat însemnări asupra jertfei din faţa căreia nu s-au dat înapoi, ci mai vîrtos au căutat-o, dintr-un imbold adînc sufletesc.

În timpuri normale, toate discuţiile au loc, se contrazic, neagă sau afirmă. Argumentele sînt scoase din jocul imaginaţiei şi al raţionamentului - joc bun, negreşit, dar joc literar. Cele mai absurde teze ies la iveală şi partizanii lor ar merge uneori pînă la a mînca suflete şi carne de om. Dar după cum pîinea dispreţuită îşi are preţul ei la foame, tot aşa şi sentimentele au ceasurile şi epoca lor pentru a fi cunoscute în toată puterea şi valoarea lor. Evreii la mobilizare n-au discutat şi n-au raţionat: ei s-au dus pur şi simplu să intre în rîndurile luptătorilor, să-şi verse sîngele şi să moară. A te duce la moarte, nu e un act uşor şi banal, mai ales într-o societate modernă, egoistă; şi a te duce să mori pentru toată lumea din ţara ta, pentru patrie, e un act admirabil. Evreii s-ar fi putut sustrage. Evreii s-au dus. Am spus că în primele două zile de mobilizare erau patruzeci de mii. Azi numărul evreilor luptători trebuie să fie mai mare.

Iată scrisoarea unuia din aceştia, care ne scrie nu din ţară ci de la Berlin. N-avem cinstea să-l cunoaştem. Ca mai mulţi alţii dintre compatrioţii noştri fixaţi în străinătate, domnia sa ne mulţumeşte pentru articolul trecut şi ne anunţă că-şi lasă situaţiile, uneori importante, pe care, silit să se expatrieze, şi le-a cîştigat în străinătate prin muncă şi inteligenţă.

Şi cei care ne scrie, şi alţii ca el, puteau să rămîie liniştiţi acolo unde se găsesc şi să privească războiul de departe. Nu! Ei au venit în patrie şi alţii sînt pe drum, ca evreii români din Statele Unite, care au alergat într-un suflet să se înscrie printre voluntari.

Să reproducem ceva din scrisoarea corespondentului nostru ocazional, care astăzi trebuie să fie în ţară, subt drapel.

«Cu o vădită mulţumire sufletească şi legitimă mîndrie am citit în ziarul **Scara** *articolul dumneavoastră* ***Evreii şi mobilizarea****, în care descrieţi elanul patriotic cu care deopotrivă cu concetăţenii creştini au răspuns la sunetul goarnei şi patruzeci de mii de ostaşi evrei români.*

Cu drept cuvînt lăudaţi virtutea lor. Ei nu s-au gîndit un moment să se refugieze peste hotare sau să dezerteze de la postul de onoare. Ei pleacă voioşi pe cîmpul de luptă şi nu se dau în lături de la nici o altă jertfă cerută de împrejurări.

Noi, rezerviştii evrei, de ani de zile stabiliţi în străinătate, cu existenţă întemeiată, fără a citi afişele, fără a aştepta chemările sau a auzi sunetele clopotelor, la primul zvon nu numai despre mobilizare, am bătut la uşa ambasadorilor români, şi care încă n-am plecat sîntem pe punctul de plecare. Mulţi din noi sîntem căsătoriţi, ne-am lăsat copiii şi afacerile, alergînd să ne facem datoria, împinşi fiind numai de focul sacru ce ni s-a deşteptat în inimă în aceste momente supreme pentru onoarea patriei mume.»

Am ales această scrisoare din mai multe. Ca mai expresivă. Iată cum ştie să simtă un «jidan».

În afară de scrisorile primite de la evrei, avem multe trimise de la români. Printre ele, mai multe conţin declaraţii de felul acesteia.

«Am fost naţionalist şi antisemit pînă la mobilizare. Astăzi nu mai pot să fiu. După terminarea mobilizării voi scrie în această chestiune pentru drepturile evreilor.»

Vom publica toate aceste scrisori cînd ne vom ocupa de « chestia evreiască», şi cînd împrejurările nu ne vor mai sili la restrîngerea numărului paginilor noastre ca azi.

Un lucru e adevărat. Mobilizarea, chiar fără nici o urmare externă, a slujit admirabil poporului şi statului nostru şi a făcut mai mult pentru ideile democratice în România, decît douăzeci de ani de activitate intelectuală de presă şi de propagandă.

Primul articol cu această temă al lui Tudor Arghezi a fost reprodus în nr. 785 al revistei noastre.

Muzeul din Eilat

Există un mic muzeu în Eilat, care prezintă, sub formă de machete, câteva momente importante din istoria biblică şi modernă a poporului evreu. Dacă nu faci o simplă înşiruire a acestora, ajungi la concluzia că aceasta trecere a timpului a însemnat o succesiune de etape fericite şi nefericite, într-o curbă, am spune, sinusoidală. Alcătuirea lui Adam şi a Evei este urmată de uciderea lui Abel de către fratele său, Cain. Salvarea lui Noah după potop este urmată de construirea şi risipirea turnului Babel. Apoi fuga lui Lot din oraşul pedepsit de Dumnezeu, pierderea soţiei sale, transformată într-un stâlp de sare, binecuvântarea lui Avraham şi jertfa posibilă a fiului său, Isaac, înlocuit în ultima clipă cu berbecul de jertfă, căsătoria fericită a lui Isaac cu Rebeca şi muncile lui Iaacov pe pământul lui Lavan, binecuvântarea lui Iaacov de către Isaac, vinderea lui Iosif ca sclav, reîntâlnirea cu fraţii săi, salvarea lui Moşe, copil, chinurile robiei din Egipt, trecerea prin pustiu, izbucnirea miraculoasă a apei din stâncă, războiul cu Amalek, distrugerea viţelului de aur, cercetarea Pământului Făgăduit, mânia lui Dumnezeu pentru necredinţă, cucerirea Ierihonului, tragedia lui Samson (Şimşon), nefericirea şi fericirea credincioasei Ruth, Samuel şi Saul, viaţa zbuciumată a regelui David, judecata înţeleaptă a lui Solomon, Daniel în groapa cu lei. Până aici au fost momentele biblice. Din istoria modernă se pot viziona machetele cu privire la Macabei, cu Iudith şi Holofern, distrugerea celui de-al doilea Templu, episodul Masadei, tribunalul inchizitorial din evul mediu, pogromurile din Rusia, afacerea Dreyfus, începutul luptei lui Theodor Herzl, haluţmii anilor '20 ai acestui secol în Palestina, care au transformat pustiul în grădină, Holocaustul, acţiunile desfăşurate de Hagana pentru cucerirea Independenţei, cucerirea prin muncă a pământului arid pentru agricultură, exodul din Europa spre Palestina, proclamarea Independenţei Statului Israel, deschiderea drumului spre Ierusalim, cucerirea Eilat-ului ca o ultimă etapă a războiului de Independenţă, „Covorul zburător" al evreilor din Yemen, ultimele războaie cu vecinii şi pacea cu Egiptul.

Linia sinusoidală se va înscrie şi în viitor, dar ea este o linie continuă, neapărat continuă!

BORIS MARIAN MEHR

Legături seculare între poporul român şi Ţara Sfântă (4)

În februarie 1991, a avut loc la Bucureşti expoziţia „Lumea văzută de 9 artişti fotografi din Israel". Clujul devine oraş înfrăţit cu Beer-Sheva (din cei 120 000 de locuitori ai acestui din urmă oraş, o treime sunt originari din România).

O importantă deschidere pentru cooperarea culturală şi ştiinţifică românească o are semnarea în februarie 1991, a Programului de colaborare culturală şi ştiinţifică româno-israeliană pe anii 1991-1993. În Program se stipulează prevederi concrete pentru dezvoltarea schimburilor bilaterale în domeniile învăţământului, sănătăţii, tineretului, sportului şi turismului. O atenţie aparte s-a acordat sporirii schimburilor directe între instituţii de profil, difuzării de informaţii şi materiale documentare, participărilor reciproce la manifestări ştiinţifice şi cultural-artistice, expoziţii, săptămâni ale filmului, festivaluri artistice, colocvii ale scriitorilor, acordarea de burse, participarea la stagii pentru studii universitare şi postuniversitare. S-a convenit înfiinţarea la Bucureşti şi la Tel-Aviv a unor centre culturale, deschiderea de lectorate de limbă, literatură şi civilizaţie la universităţile din Bucureşti şi, respectiv, Tel-Aviv. S-a căzut de acord să se stabilească legături directe, multilaterale, între uniunile de creatori şi instituţiile artistice din cele două ţări.

Referindu-se la noul acord cultural, dna Tamar Samash, pe atunci consilier la Ambasada Israelului în România, declara ziarului „România liberă", la 27 februarie 1991: „Înainte, programele noastre - ultimul fusese semnat în 1988 - rămâneau doar pe hârtie. Imediat după Revoluţie, am început să mă ocup de acordul cultural, în sensul de a oferi cadrului un conţinut, astfel încât să putem efectiv dezvolta colaborarea cu noua Românie. Există o foarte puternică legătură care uneşte Israelul - sunt 400 000 de evrei originari din România, a căror limbă este româna, care au o cultură română - cu România. Tocmai pentru cei care în Israel au păstrat multe afinităţi cu România, spectacole de teatru în limba română, o expoziţie venită de «acasă» au o frumoasă şansă de a fi bine întâmpinate, înainte de a vorbi de tot publicul israelian... şi, din experienţa mea, îmi dau seama că în România se manifestă disponibilitate pentru cultura israeliană. Mulţi români au cunoscuţi israelieni, au acolo prieteni evrei, au un veritabil interes pentru Israel şi pentru ceea ce se întâmplă acolo. Iar prezenţa, în ţara noastră, a unui mare număr de evrei originari din România creează o adevărată punte între cele două state. Să amintim numai că dansul nostru naţional este «hora», un dans românesc".

Prof. univ. Ştefan Cazimir, care a vizitat Israelul împreună cu o delegaţie parlamentară în 1991, a declarat la întoarcere: „Mulţi israelieni au plecat din România, puţini însă au părăsit-o, căci prima patrie nu se uită, la fel ca prima iubire".

Şi noul program a început a da roade. În 1992, numeroşi interpreţi israelieni, printre care cunoscutul dirijor Mendi Rodan, au dat concerte la Bucureşti. A crescut numărul studenţilor israelieni ce învaţă la universităţile de prestigiu din România.

Israelul a acordat burse unor absolvenţi ai Facultăţii de Fizică din Bucureşti, pentru a studia la Institutul Weizmann din Rehovot, precum şi alte 92 de burse pentru studenţii români.

La Timişoara, a fost pusă în scenă o piesă a scriitorului şi actorului israelian Iona Atlas. După trei decenii de când a părăsit Teatrul „Nottara" din Bucureşti, alungat - cităm dintr-o declaraţie a lui - „de către tovarăşii de la suprastructură", fiindcă l-au descoperit că a fost sionist (Vraca şi Şahighian i-au luat apărarea) - Atlas a revenit în teatrul românesc prin uşa din faţă, ca autor israelian al unei comedii de atmosferă românească actuală, care i-a surprins pe cronicari şi spectatori.

Dl Sandu David, preşedintele Asociaţiei scriitorilor de limbă română din Israel, a declarat cu ocazia vizitei sale în România: „Eu mă consider israelian, dar faptul că sunt născut în România este un lucru care nu se poate uita. Tot ce ţine de această ţară mă impresionează, legăturile mele cu pământul românesc sunt fundamentale, structurale, aici mi-am petrecut tinereţea şi toată viaţa am rămas cu sufletul, cu gândul, cu poezia în spaţiul românesc. Nu am întrerupt niciodată legătura cu ţara natală".

„Dreptii între popoare"

Nu putem încheia încercarea noastră de a relata despre relaţiile româno-israeliene, fără a face o referire la ceea ce se cheamă „Dreptii între popoare".

Pe una dintre colinele Ierusalimului, se află ansamblul de construcţii denumit „Yad Vashem", monument închinat memoriei celor 6 milioane de evrei, victime ale Holocaustului.

În grădina uriaşă în care se află amplasate sobrele clădiri din piatră, un complex de drumuri străjuite de pini poartă denumirea „Aleea dreptilor între popoare"; aici este plantat, pentru eternizarea numelor lor, câte un arbore de fiecare neevreu care, în timpul Holocaustului, a salvat - cu riscul vieţii lui - evrei de la moarte. Printre aceştia, 29 de pomi poartă numele unor români. Numărul lor ar fi putut fi mai mare, dacă în trecut nu ar fi existat piedici în calea anchetelor întreprinse pentru a-i găsi pe salvatori. Între ei, figurează numele prof. Raoul Şorban, care a organizat în 1944, împreună cu rabinul Clujului, o reţea de trecere a graniţei maghiare a mii de evrei ameninţaţi cu trimiterea la Auschwitz. Un alt nume: Viorica Agarici, membră a Crucii Roşii române, care a determinat, într-o gară pe parcurs, deschiderea trenurilor morţii de la Iaşi, pentru a li se da apă celor muribunzi. Figurează, de asemenea, cei ce au ascuns în casele lor evrei urmăriţi de bandele fasciste.

Cu ocazia înmânării diplomelor de „Drepţi între popoare" celor ce le meritau sau urmaşilor lor - dacă persoanele în cauză au decedat -, ceremonie ce a avut loc în iunie 1990 la Ambasada Israelului, s-a exprimat speranţa ca niciodată şi nicăieri să nu mai fie nevoie ca oameni să salveze oameni a căror viaţă este ameninţată de alţi oameni.

Contribuţia României la pacea în Orientul Apropiat

Încheiem cu o declaraţie a actualului ambasador al Israelului la Bucureşti, Avshalom Megiddon, apărută în revista „Lumea" din 11 noiembrie 1993.

Evocând „foarte bunele raporturi româno-israeliene", ambasadorul a relevat că înalte oficialităţi de la Bucureşti sunt informate periodic, pe canale diplomatice, de evoluţia situaţiei din Orientul Apropiat şi a menţionat că, personal, a transmis recent preşedintelui Ion Iliescu un mesaj din partea premierului Rabin. De asemenea, a relevat că ministrul de externe Shimon Peres va vizita România, o invitaţie similară fiindu-i adresată şi premierului Yitzhak Rabin.

Reamintind că România a jucat un rol însemnat la încheierea acordurilor de la Camp David, acorduri fără de care nu se putea ajunge la actualele negocieri de pace, ambasadorul israelian a arătat că respectiva contribuţie românească a fost recunoscută public şi neechivoc de conducătorii arabi şi israelieni ai timpului. Acest rol însă nu s-a referit numai la raporturile egipteano-israeliene, ci a avut o deschidere mult mai largă, inclusiv relaţiile Israel - O.E.P. şi Israel - Siria. „Acum înregistrăm, poate, o fructificare a acestor eforturi româneşti" - a spus ambasadorul Megiddon.

Ambasadorul a apreciat - în contextul referitor la rolul diferitelor state în stimularea actualului proces de pace arabo-israelian - că România poate avea o contribuţie proprie la succesul negocierilor.

Menţionăm, de atunci, două noi evenimente în acest domeniu: întâlnirea Shimon Peres - Yasser Arafat prilejuită de desfăşurarea Forumului Crans-Montana la Bucureşti, cu puţin timp înainte de semnarea acordului de pace Israel-O.E.P. şi recenta includere efectivă a României printre statele participante direct la înfăptuirea proceselor de pace în Orientul Apropiat, prin contribuţia pe care România o va aduce la realizarea unor obiective economice în teritoriile asupra cărora s-a convenit autonomia palestiniană.

G. IOSUB

Primele părţi ale acestui articol pot fi citite în revista noastră nr. 787, 788 şi 789.

PUBLICAȚII ȘI CĂRȚI ISRAELIENE DE LIMBĂ ROMÂNĂ

O monografie a prezenței evreiești pe meleagurile DOROHOIULUI

A apărut în Israel, editată de organizația israelienilor originari din orașele menționate în titlu, monografia-fluviu „GENERAȚII DE IUDAISM ȘI SIONISM. DOROHOI, SĂVENI, MIHĂILENI, DARABANI, HERȚA, RĂDĂUȚI-PRUT (ROMÂNIA)". Apărută în condiții grafice deosebite - coperta, colaj după picturi de Leon Bertș în interior desene în penița de Mania Hecht, cu o iconografie și hărți reflectând etapele diverse din evoluția acestor comunități - monografia se constituie ca o cronică scrisă nu numai pe baza unor documente istorice, dar și a amintirilor celor care - așa cum subliniază neobositul redactor și alcătuitor, Shlomo David - „au trăit pe aceste meleaguri" sau pe baza celor povestite „de părinți, bunici, străbunici. ", fragmente dintr-un trecut care a devenit istorie.

Un cald cuvânt introductiv, semnat de Shlomo David, deschide volumul I - „Urme și rădăcini", punctând faptul că monografia are un „caracter sentimental, nostalgic și istoric. ". Cele două volume apărute (1992, 1993), având texte în limbile română și ebraică, acoperă un gol în istoricul comunității evreiești de pe teritoriul României, prin nararea evenimentelor, a faptelor și atitudinilor, redate cu obiectivitate și acuratețe. Sensul ascendent al specificului iudaic este prezent și prin instituțiile caracteristice (heder - existent în toate târgurile -, școală israelită, sinagogă) prin sărbătorile evreiești, prin ideile și acțiunile sioniste etc., realități confirmate de documente oficiale și private, pietre tombale vechi, surse istorice prin care descoperim date ce atestă așezarea timpurie și existența evreilor pe aceste locuri.

Sunt prezentați oameni care au făcut și fac cinste locurilor de baștină, portrete în dialog cu timpul, dar și cu noi, instituțiile, meseriile, publicațiile apărute periodic sau sporadic („Haletz", „Gragărul", „Realitatea evreiască", „Drumul nostru", „Hatchia" (Renașterea), „Haschachar" ș.a.), preocupările social-culturale ale populației evreiești din acest perimetru. În volum apar contribuțiile unor distinși colaboratori: Manașcu Cotter, Marius Mircu, Jean Ancel, Ov.S.Crohmălniceanu, Sașa Pană, Ștefan Roll, Al.Mirodan, I.Kara, Victor Rusu, Sonia Palty, Elena Esther Tacciu, Iosif H.Andronic, Ioan Maximiuc, Victor Bârlădeanu și mulți, mulți alții - evrei și neevrei.

Este confirmată deci istoric existența evreilor nu numai în orașul Dorohoi, ci și în târgurile din jur, unde populația evreiască s-a implicat treptat în diverse meserii - croitori, cizmari, sticlari, tâmplari, hangii, notari, măcelari etc., în comerț, dar și în agricultură, înviorând economia, viața culturală; oameni simpli, dar și intelectuali de vază - scriitori, actori, ziariști de seamă, profesori, medici, avocați ș.a.

Fără a avea pretenția că vom epuiza momentele și evenimentele dezvoltate, cu generozitate în volumele amintite, și din lipsă de spațiu, ținem, să subliniem doar unele aspecte tratate în această monografie.

Astfel, orașul DOROHOI a fost pomenit, pentru prima dată, în 1408, când domnitorul Alexandru cel Bun deschide « drumul moldovenesc» și pentru evrei („Scurtă cronică", de Manașcu Cotter; „Mărturii de veacuri", de I.Kara; „Pagini din trecutul evreilor din Dorohoi", de Noel Vaintraub ș.a.), iar recunoașterea oficială a comunității evreilor de aici a fost consemnată în anul 1896. Dorohoiul și-a păstrat „tradițiile specific evreiești și legătura cu sionismul ca nici un alt oraș din lume" („Mărturii din trecutul iudaismului dorohoian"; „Tineretul sionist din Dorohoi", de Itzhak Cohn ș.a.). În acest autentic „ștetl" (Emil Schechter) s-au născut și au activat oameni de artă și cultură ca: Ion Călugăru, „un vagabond romantic"; Marcu Taiangiu, Miron Berg, copilul „cu un grăunte de geniu"; Sașa Pană, „devoratorul de reviste literare", sufletul revistei „unu", care a copilărit pe meleagurile Dorohoiului; Sara Morgenstern, mama apreciatei actrițe Maia Morgenstern, ea însăși un distins om de cultură; avocatul, sociologul, economistul Ștefan Antim; dr. Idel Lazarovici, dr. David Segal, dr. Cezar Segal ș.a. Aici, ca și în târgurile din jur, au fost înființate școli și licee evreiești (Școala israelito-română, Liceul evreiesc) cu dascăli bine pregătiți; au fost deschise librării (Librăria „I.L.Bercovici"), s-a înființat asociația sportivă „Macabi", dar și o orchestră cu același nume.

LETOPISEȚ

În cimitirul din Dorohoi, nu puține morminte amintesc de „Evreii căzuți pentru Patria Română", îndeosebi în Războiul de Întregire a țării, iar numeroși evrei au fost decorați pentru fapte de vitejie pe câmpurile de luptă ale armatei române.

La SĂVENI, primii evrei s-au așezat „în număr mic" între anii 1816-1820. Din acest târg din nordul Moldovei amintim doar pe Solomon Segal - unul dintre marii traducători în idiș ai poeziei românești, care a avut relații amicale cu Mihai Eminescu. Lui îi datorăm și volumul „Credințe, datini și superstiții din folclorul poporului evreiesc", 1927 („Din trecutul unei comunități", de Leib Manes ș.a.).

Târgul MIHĂILENI a luat ființă în 1792, când „evreii s-au așezat aici, în dulcele târg de pe Molnița". Aici s-au născut: Ury Benador, Idov Cohen - militant sionist, prozator și publicist care între anii 1937-1939, împreună cu Miron Grindea, a fost codirector la revista „Adam"; poetul Iacob Gropper - cu universul său poetic, nostalgia târgului evreiesc, poetul, dramaturgul și pictorul Leon Bertiș - ancorat în lumea iudaică, reflectată în creația sa; Iacob Maghid, „personalitate marcantă a sionismului" ș.a. Din materialele inserate în volume aflăm și faptul că marele Enescu a cântat aici cu un muzician evreu faimos, pe nume Hună („Două culturi - două lumi", de Idov Cohen, „Mihăilenii de altădată", de Nicolae Zahacihschi ș.a.).

DARABANI și-a impus prezența în anul 1883. Poetul israelian Shimon Haran „are aici rădăcini". El a tradus în limba ebraică din Eminescu, Arghezi, Nichita Stănescu, Zaharia Stancu, publicând și apreciate versuri originale (relatează Ady Carmi).

Înființat în anul 1672 de domnitorul Gheorghe Duca, târgul HERȚA, „cu o istorie tristă", preamărit de poetul toamnelor bogate, B.Fundoianu, „mândrie a evreilor din Herța" - cum l-a caracterizat Elena Esther Tacciu, a dat oameni de seamă, dintre care amintim: publicistul Carol Drimer, „cu o temeinică educație și instrucție iudaică"; Ronetti Roman, prietenul lui Eminescu și Caragiale, creatorul dramei „Manasse"; celebrul regizor Moșe Goldblat ș.a. În volumul II găsim și o traducere în limba ebraică a baladei „Miorița", de Eliezer Ben Ami (Berțovici). Dar, „după o viață evreiască bogată, care a durat 250 de ani în șir, Herța a fost ștearsă de pe harta existenței evreiești" în timpul celui de-al doilea război mondial, amintesc cu adâncă durere S.Avny, în „Herța martiră", I.Kara, în „Pagini de istorie" ș.a.

La RĂDĂUȚI-PRUT a existat, timp de 200 de ani, „o comunitate cu 1 200 de evrei, dar cu foarte multă viață sionistă" („Amintiri din orășelul în care m-am născut. Rădăuți - județul Dorohoi", de Fany Moscovici-Parnafes. „Din viața unui «ștetl»", de I.Kara ș.a.), „până când nebunia «soluției finale» a ajuns și pe malurile Prutului...".

Volumele I și II înscriu pagini îndurerate despre **Martiriul evreilor din Dorohoi**, o confruntare cu ororile fascismului, relatare a crizei morale în anii de teroare antisemito-fascistă, când era voie „24 de ore să se facă orice cu evreii". Este cuprins îndureratul discurs al Rabinului Șef dr. Moses Rosen, rostit la cimitirul din Dorohoi („Pogromul cel dintâi - Dorohoi. O comemorare care a întârziat o jumătate de secol - iulie 1990"): „Putem oare uita că, la 11 noiembrie 1941, au fost deportați din Dorohoi, Săveni, Darabani, Mihăileni, Rădăuți-Prut, Herța peste 10 000 de evrei izgoniți în Transnistria?...", dar și cuvântarea aceluiași mare conducător al evreilor din România, rostită cu ocazia inaugurării Monumentului comemorativ din fața Templului Coral din București, un „Bilanț" al jertfelor noastre, o tristă comemorare. Cercetătorul și istoricul Jean Ancel semnează un studiu încărcat de durere: „The Pogrom of Dorohoi", în care readuce în memorie acele negre zile ale suferinței noastre: „4 000 de evrei din județul Dorohoi exterminați în lagărele și ghetourile din Transnistria", numai pentru faptul că s-au născut evrei. Nu vom uita, nu trebuie să uităm („Deportarea din Dorohoi", de Sașa Pană; „Pogromul", de I.Voledi; „12 noiembrie 1941. Deportarea spre Transnistria", de Shlomo Kerbis ș.a.).

Articole substanțiale, amintirile izvorâte din recunoștința noastră înscriu și momente când în acele vremuri de barbarie au existat și oameni de omenie; să amintim doar familia Bantaș, care a salvat vieți. Pe aceștia nu-i uităm.

Suntem siguri că, atunci când ultimul volum al monografiei va vedea lumina tiparului, răsplătind munca neobosită a redactorului, și nu numai, nici un colțișor al vieții acestui teritoriu din nordul Moldovei nu va rămâne neexplorat.

EVELIN FONEA

●Echipa de fotbal „Macabi" din Dorohoi în 1930

●Shlomo David, redactorul monografiei, vorbind la comemorarea martirilor din Dorohoi

●RITA MESSINGER:
M-am născut în 1932, la Săveni (Roman)

Cum s-a zidit de viu Reb Iekele-pocăitul (fragmente)

Urmare din p. 2

Pereții creșteau cu fiecare ceas. Lui Iașa îi trebuia un loc de patru coți în lungime și tot atâția în lățime. Își lăsase barbă și perciuni și purta caftan lung, pieptar cu ciucuri și o tichie pe cap. În timp ce zidarii așezau cărămizile, el citea, murmurând, dintr-o carte. În cămărușă nu era loc nici măcar pentru un pat. Tot calabalâcul consta dintr-un sac umplut cu paie, un scaun, o măsuță, o blană cu care să se acopere, sfeșnicul de aramă primit de la Rabin, un ulcior pentru apă, o lingură și câteva cărți. Cu cât creșteau pereții, cu atât deveneau mai jalnice plânsetele. Auzindu-le, Iașa strigă femeilor:

- De ce plângeți? Încă n-am murit!

- Mai bine-ai fi murit! - îi răspunse Ester, hohotind amar.

Se adunase atâta lume și s-a iscat atâta gălăgie, că au apărut jandarmii-călări și i-au gonit pe toți. Șeful poliției a cerut zidarilor să lucreze fără întrerupere și să termine cât mai repede cu istoria asta. În puține ore pereții au fost gata. Căsuța a fost acoperită cu șindrilă, iar ferestruicii i-au pus un oblon care se deschidea pe dinăuntru.

În primele săptămâni mai apăreau curioși, dar, când au început ploile și, mai târziu, ninsorile, s-au rărit de tot. Oblonul rămânea închis toată ziua. Ester a tocmit tâmplari să repare gardul, ca nici un străin să nu mai poată intra în curte. Au pierdut rămășagul cei care erau siguri că Iașa se va da bătut după o săptămână sau după o lună. A trecut o iarnă, a trecut o vară, apoi încă o iarnă - și Reb Iekele-pocăitul se mai găsea în închisoarea pe care singur și-o alesese. Ester îi aducea de două ori pe zi de mâncare - pâine cu terci, cartofi fierți în coajă, apă rece - și vorbeau doar câteva minute, atâta cât își îngăduia Iașa să se rupă, de dragul ei, de la învățătură...

Câteodată, scoțându-și cu greu capul prin ferestruică, Iașa privea câmpul, cerul albastru, acoperișul sinagogii, turla unei biserici. Gândul că ar putea în orice clipă ieși de acolo, fie strecurându-se prin ferestruică, fie dând deoparte acoperișul de șindrilă, stingea totuși în el dorința de a fugi din căsuță. Știa dinainte că, dincolo de pereții ei, îl pândesc neliniștea, ispita rea, spaima în fața zilei de mâine. Câtă vreme se afla aici, era ferit de păcate grele. Redevenise parcă fătul din pântecele mamei lui. I se părea că din capul lui izvorăște iar acea lumină despre care vorbesc înțelepții noștri, în timp ce un înger îl învață Tora.

Abia aici, în „carceră", și-a dat Iașa seama câtă durere pricinuise, câte suflete împinsese în disperare, nebunie și moarte... Nu tâlhărise prin păduri, dar ce importanță are felul în care îi duci pe alții la pieire? În fața unui judecător pământesc, care poate fi și el o fiară, ar ști el cum să se dezvinovățească, dar pe Dumnezeu nu-l poți cumpăra și înșela. Nu te poți pocăi până nu-ți împaci victima, până nu obții iertarea ei. Pe lumea cealaltă va avea de dat socoteală pentru fiecare faptă a sa, pentru fiecare vorbă, pentru fiecare gând. Găsea mângâiere numai în mila și mângâierea lui Dumnezeu, în nădejdea că, până la urmă, binele va învinge răul...

Din idiș de Anton Celaru

ÎNSEMNĂRI DESPRE HASIDISMUL MARAMUREŞEAN (2)

REFERAT PREZENTAT LA SIMPOZIONUL INTERNAŢIONAL „PIETISM-HASIDISM" ORGANIZAT DE CATEDRA DE IUDAISM A UNIVERSITĂŢII „BABEŞ-BOLYAI " DIN CLUJ-NAPOCA

O altă legendă se referă la Moişe Teitelbaum şi la copilul Kossuth, viitorul conducător al revoluţiei ungare din 1848.

Într-o zi, o doamnă soseşte la reşedinţa tadicului. I se spune că Rabinul nu primeşte femei. Ea stăruie. Se comunică Rabinului că o femeie creştină cere să fie primită. Rabinul ezită, dar pe urmă o primeşte.

„Credeţi că sunt un descântător, făcător de minuni, de aceea aţi venit la mine ? - întreabă Rabinul. - Nu, dar ştiu că eşti un om sfânt, apropiat lui Dumnezeu şi cer să-l ajuti pe copilul meu, care este slab, anemic, bolnăvicios. Rabinul cere să fie chemat copilul. Acesta se prezintă: „Mă numesc Kossuth Lajos". - Frumos nume - replică Rabinul - nume frumos, fiule, vei ajunge un om mare". Cuvintele acestea au fost auzite de mamă, care părăsise camera şi asculta la uşă. Rabinul şi-a dat seama că slăbiciunea copilului se datorează fricii inoculate prin poveştile despre vampiri. I-a spus copilului să nu creadă în existenţa vampirilor şi va fi un om mare. Scoase o carte din raft şi-i spuse că în Psalmul 70 scrie că „temătorii de Dumnezeu vor primi o flamură". „Tu vei purta flamura poporului tău".

Atunci nu voi muri în curând ?" - întrebă copilul. Rabinul i-a prevestit că va trăi peste 90 de ani. Când mama a vrut să-i dea bani, Rabinul a refuzat şi i-a spus să-i împartă săracilor şi să-i promită că nu-l vor uita şi că vor face doar bine evreilor. Copilul a promis acest lucru.

*

Se ştie că, după moartea lui Moişe Teitelbaum, razele dinastiei au apus pentru un timp ca apoi să renască cu mai multă forţă sub Reb Zalmen Leib, pe mormântul căruia scrie: „Aici zace renumitul Rabin care a lăsat în urma sa elevi demni şi iluştri". Ar fi de amintit Reb Lipe, controversa sa cu Rabinul din Bratislava, convocarea de către el a adunării rabinilor la Valea lui Mihai, care a dus la o mare frământare în rândul ortodoxiei din Ungaria. Până la urmă, s-a ajuns la un compromis, alegându-se în biroul central un vicepreşedinte care reprezenta aripa hasidică. În acest post a fost ales Rabinul din Muncacevo, Haim Luzer Hartstein. Prin acest pas, se părea că s-a întărit poziţia curţii rabinice din Sighet. 70 de rabini s-au supus voinţei lui Reb Lipe. În privinţa învăţăturii, el s-a dovedit intransigent. Era împotriva şcolilor zise lumeşti, considera că nederul asigură educaţia necesară unui evreu. Era o personalitate care nu accepta să fie contrazisă. Conducea obştea ca un şef de stat autocrat. Se socotea atotputernic, şi-a exercitat autoritatea în timpul domniei sale de peste două decenii şi cu metode mai puţin ortodoxe. Hasidismul său era total lipsit de elasticitate, ţinea de un rabinism strict, mohorât. Nu insufla în inimile credincioşilor înflăcărarea, poezia, înălţarea sufletească, elementele patetice pe care le propovăduise hasidismul începuturilor. Se pare că strănepotul lui, Moişe Teitelbaum, ajunsese mai aproape de strictetea şi de fidelitatea faţă de litera legilor, precum fusese Gaonul de Vilna şi nu Baal Şem Tov. Sunt indicii că el a vrut să întroneze o politică religioasă proprie, refuzând orice influenţă venită din afară. Mişcarea sa hasidică se bucura de atracţie în anumite cercuri, dar era respinsă de altele. Din cauza rigidităţii sale, a intrat în conflict şi cu curtea de la Vijniţa.

Ar trebui pomenit şi rolul jucat de rabineasa Hanele, de toate încercările ei de a-l înscăuna, după moartea soţului, pe Reb Iailiş la Sighet, încercări nereuşite. Apoi, de lupta prin care urma ca Rabinul Iailiş de Carei să ajungă „der Satmarer Rebe". Ar trebui adâncită cercetarea strădaniilor depuse în obştile evreieşti pentru înscăunarea lui Iailiş. S-ar putea folosi materialul bogat din cotidianul sionist „Uj Kelet", ce a apărut la Cluj, între anii 1918-1940, şi care apare şi azi în Israel în limba maghiară. Dar asemenea sarcină şi-o poate asuma un cercetător gata să studieze profund hasidismul şi care va putea astfel judeca obiectiv părţile de lumină şi umbră din activitatea ultimului mare ţadic din Transilvania, care are şi azi, după moarte, adepţi în Israel şi în Statele Unite ale Americii.

*

Urmaşul lui Lipe pe tronul sighetean a fost Reb Haim Herş, care a avut o soartă lipsită de noroc. În timpul său, a scăzut influenţa familiei, populaţia sătească adera mai ales la curtea de la Vijniţa şi puterea familiei Hager s-a menţinut multă vreme. Pe Reb Haim l-a urmărit şi o mare tragedie: şi-a înmormântat opt copii şi el însuşi era un om bolnav. La moartea sa moştenitor i-a fost un copil de 14 ani, Zalmen Leib. Ultimul reprezentant de seamă al dinastiei Teitelbaum a fost Reb Iailiş, care a fost ales Rabin de Satu Mare în 1934, începându-se astfel supremaţia lui „Satmarer Rebe", care purta în persoana sa toate trăsăturile bune şi mai puţin bune ale teitelbaumilor.

Istoria de peste 175 de ani a dinastiei Teitelbaum se înscrie în istoria evreilor din Transilvania, purtând însemnele generale ale hasidismului, dar având şi un specific pe care voi încerca să-l schiţez, fără a avea pretenţia unei judecăţi definitive.

Dintru început, trebuie să stabilim că teitelbaumii au adus un nou spirit, noi forme în viaţa evreimii transilvane. Hasidismul, această nouă concepţie şi modalitate de existenţă pentru evreii din răsăritul Europei, a fost adus în sânul evreimii din Transilvania, din Ungaria, mai ales de dinastia Teitelbaum. Dar hasidismul acesta diferă în multe şi în mod esenţial de curentele hasidice ale vremii din celelalte ţări răsăritene. Teitelbaumii au căutat să facă o sinteză între hasidism şi rabinism. Au încercat să realizeze întrepătrunderea concepţiilor de bază ale acestor curente divergente. Aceasta este, cred, o trăsătură aparte a hasidismului maramureşean şi a cucerit teren şi dincolo de fruntariile ţinutului. Teitelbaumii au pus un mare accent pe studierea Torei. Ei propagau învăţătura prin o mulţime de ieşivoturi.

De la rabinii Teitelbaum au rămas puţine lucrări scrise şi ele au apărut mai ales postum. Aş aminti doar lucrarea lui Moişe Teitelbaum „Iismah Moişe", care a cucerit o faimă mondială. În lucrările rabinilor Teitelbaum nu găsim explicaţii cu tentă cabalistică.

Gândirea hasidică, adică problemele care pot constitui, să spunem, osatura teoretică a mişcării, nu i-a preocupat prea mult. Nu erau prea receptivi nici faţă de poezie, nu au adus schimbări esenţiale în ritualul sinagogal. Ei au propagat rabinismul, fundamentul pe care au înălţat zidurile hasidismului.

Teitelbaumii nu făceau minuni. Despre ei există doar puţine legende ca făcători de minuni. Nu s-au specializat într-o anume ramură a făcătorilor de minuni, cum se pretau unii rabini galiţieni. Pentru a fi drepţi, trebuie să spunem că la întemeierea dinastiei se mai apela la mitul facerii de minuni, dar după întărirea poziţiei familiei această metodă a fost eliminată. Un singur exemplu: Reb Moişe Teitelbaum a devenit cunoscut prin cameele pe care le împărţea, dar cu întărirea dinastiei procedeul a fost folosit tot mai puţin, până la totala lui dispariţie.

La teitelbaumi, puterea banului juca un rol secundar. Nu aveau pretenţii pecuniare faţă de adepţi, nu strângeau bani. Duceau o viaţă simplă, nu trăiau pe picior mare, nu aveau curţi luxoase, ca unii rabini din Rusia, de exemplu.

Hasidismul teitelbaumian urmărea puterea şi ţeluri politice. Ei au reinstaurat în Transilvania autoritatea nezăgăzuită a rabinilor, ei au restabilit prestigiul lor. Credinţa, credinţa fermă, fanatică, a fost puterea acestei dinastii, pe care o folosea câteodată şi ca ameninţare faţă de enoriaşi.

Hasidismul teitelbaumian a creat o nouă direcţie - aceea a hasidismului politic. Ţelul final, poate inconştient, al acestei direcţii era crearea unei ierarhii religioase, noţiune necunoscută până atunci în lumea evreiască. Această nouă direcţie asigura şefului clanului Teitelbaum drepturi depline de conducere, urmând să-i cuprindă sub aripile sale pe toţi evreii de pe întinsul ţării. Pentru faptele lor ei nu trebuiau să dea socoteală decât în faţa lui Dumnezeu. Teitelbaumii îşi asigurau domnia prin punerea în scaune rabinice a membrilor familiei sau a adepţilor cei mai fideli. Toţi trebuiau să se supună voinţei capului ierarhiei. Sub „Satmarer Rebe", aceste tendinţe au devenit tot mai evidente.

Câteva rânduri despre cântul hasidic din această parte a României, pe baza celor scrise de compozitorul Max Eisikovits. Prin 1938, acesta a vizitat Maramureşul, pentru a nota folclorul evreiesc. El descrie atmosfera înălţătoare de Şabat în Moisei (localitate incendiată de antisemiţii dintre cele două războaie mondiale) şi unde ascultând cântecele, a simţit într-adevăr sosirea reginei Şabat"-ului. Compozitorul apreciază că cea mai mare valoare din punct de vedere muzical prezintă nigun-urile, expresie a misticismului şi a dorului de viaţă ale hasidismului. Cântul este o apropiere de Dumnezeu. Nu e vorba doar de cântece cu text, ci şi de cele care, lipsite de cuvinte, se înalţă mai uşor spre ceruri. Voioşia, bucuria sunt lucruri plăcute lui Dumnezeu. Prin cânt, ne apropiem de El. Hasidismul i-a învăţat pe adepţii săi să cânte, să danseze, să se bucure de viaţă. Printre cântecele evreilor maramureşeni se numără, pe lângă nigun-uri, melodii religioase şi creaţii aşa-zis folclorice ale uliţei evreieşti. În multe dintre ele, figura centrală este a rabinului, acest mediator între oameni şi Dumnezeu. Apoi, sunt cântece de dor, de leagăn, cântece legate de bucuria Învăţăturii. De remarcat că, pe lângă textul în idiş, se întâlnesc şi cuvinte româneşti, ca, de exemplu, în cântecul: „Hai, voi, mâini laolaltă, / vine Mâsiah să ne strângă / ... vine Moise Rabeinu să ne strângă / să ne ducă la artenu (ţara noastră)". Desigur că un şeleşides petrecut la Rabinul din Borşa va rămâne pentru compozitor o trăire unică: aici hasidimii intonează laolaltă cântece triste, tărăgănate, îşi strigă durerea şi speranţa, cuprinşi de ploşenie, cu fanatismul sufletelor lor îşi iau rămas bun de la Şabat. Ei nici nu observă că au apărut stelele pe cer, cântă purtaţi spre ceruri.

*

Iată şi câteva traduceri în proză din cântecele hasidice:

„Plângeţi voi, copii evrei, / am crescut, umblu la heder, / dar trebuie să părăsesc straiele iudee, / azi nu mai recunoşti pe un evreu, / toţi arată de parcă s-au creştinat, / ascultă-ne, Doamne, / nu mai lăsa să curgă lacrimi de evreu, / trimite-ne izbăvirea / iute de se poate / şi şterge legile, / să nu mai fim asupriţi / copii evrei, vă dau un sfat / căutaţi un adevărat hasid / îmbrăcat în straie / şi închideţi-l într-o cameră / şi dacă Domnul va dori să mai fie evrei şi se vor naşte şi alţii, să vadă cei mici şi cei mari / cum arăta pe vremuri un hasid".

Un cântec de despărţire:

„Dumnezeu cu voi / voi dragi pământi, / vă părăsesc, / pornesc pe un drum lung, / acolo unde vântul nu bate / zburătoarea nu cântă, / nici cocoşul / Dumnezeu cu voi / dragi părinţi, / vă părăsesc, / pornesc pe o cale lungă, / Domnul să vă dele / putere, sănătate / şi El să binecuvânteze drumul meu".

Un alt cântec: „În noaptea sărbătoriei bucuriei Torei, / fiecare evreu e fericit. / Rabinul stă pe perne, / tronează ca un rege, / hasidimii îl iubesc / cântând, chiuind / se ospătează din farfuria rabinului".

Un cântec pentru Rabin:

„Şa, linişte, nici un zgomot / Rabinul dansează din nou / şa, linişte. / Rabinul va dansa, / când Rabinul dansează, / se cutremură cerul, / hasidimii nu au curaj nici să mişte / [...] dar când el tălmăceşte Tora / îl privesc cu frenezie / [...] când Rabinul dansează, / saltă şi peretele, / toţi bat din palme / [...] când Rabinul dansează, / saltă şi scaunul, / fiece picior de hasid / bate ritmul dansului / [...] dar dacă Rabinul îngână cântece sfinte, / Satana moare / rămâne întins".

În încheiere, încă un cântec, închinat Rabinului Elimeleh:

„Când Rabinul Elimeleh / dorea să chefuiască oleacă / înţeleptul Rabin / îşi lua kitălul (haina)/ şi-şi punea în cap pălăria, / trimitea după violonişti / şi ei cântau / cântau cu zel / [...] Rabinul cu şamesul său / terminau repede ruga / el trimitea după tambalişti / şi tambalul cânta / până strunele se rupeau, / cânta cu zel / [...] înţeleptul Rabin / îşi dezlega filacterul / îşi ştergea ochelarii / trimitea după toboşari / şi toboşarii băteau toba / până pielea se rupea, /băteau toba cu mare zel".

Se pare că hasidimii s-au inspirat din Psalmi:

„Cântaţi Domnului, locuitori ai Sionului, / vestiţi popoarelor isprăvile Lui".

ZWI BEN IMMANUEL

Prima parte a articolului a apărut în nr. 787 al revistei noastre.

O POARTĂ SPRE ISRAEL

La marginea Bucureştiului, după pădurea Andronache, fiinţa în anii 1945-1949 colonia „Cultura agricolă". În acest loc se pregăteau pentru Alia în Eretz Israel (încă înainte de proclamarea independenţei statului) sute de tineri evrei.

Formele de pregătire erau variate: şcoală de subingineri, liceu, specializări agricole, cursuri auxiliare de felurite meserii. Finanţarea era asigurată de organizaţia „Joint", exista un comitet bucureştean de sprijin, iar conducătorul şcolii era directorul I. Vardi.

Mi-aduc aminte de noutatea absolută a recalificării noastre din băieţi de oraş în haluţimi - tineri agricultori. Îmi stăruie în minte elevatele cursuri de literatură universală, activitatea religioasă - deşi colonia cuprindea tineri cu diverse orientări politice. De asemenea, îmi stăruie în memorie focurile de tabără, audiţiile muzicale dăruite de cei înzestraţi cu harul respectiv, vizita dlui Moshe Shertok, talentul pedagogic al profesorului M. Soihet şi atâtea alte momente care au marcat tinereţea noastră.

Majoritatea cursanţilor de atunci sunt azi în Israel, unde au constituit un detaşament destoinic al primului şuvoi masiv de olimi din România.

La începutul anului 1949, ferma agricolă s-a desfiinţat ca urmare a presiunii comuniste. Parte din profesori şi elevi au fost arestaţi sub acuzaţia de şovinism sionist.

Dar în sufletul tuturor celor ce am fost acolo rămâne vie amintirea unor tineri evrei care nu doreau altceva decât să împlinească visul milenar al poporului evreu: reîntoarcerea în Sion.

Prof. ec. I. SALATER
fost elev al Liceului „Cultura agricolă"

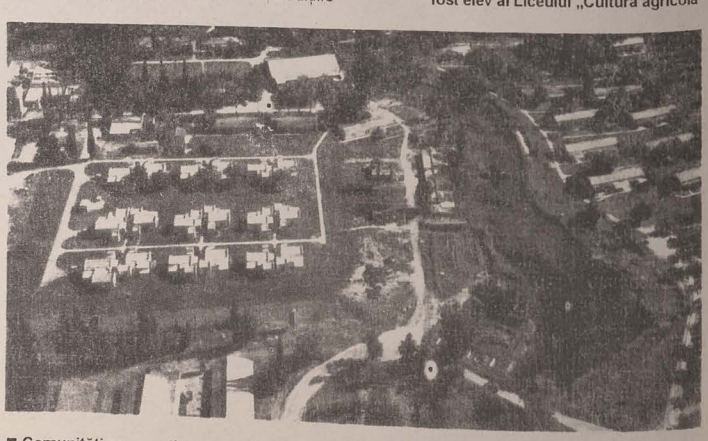

■ Comunităţi cooperatiste specifice Israelului, kibuţul şi moşavul au jucat un rol hotărâtor în formarea agriculturii israeliene.

MERIDIANE ● העולם ומלואו ● MERIDIANE

Sinagoga de pe strada 77

Vineri seara, în Upper West Side Manhattan (New York). Se simte atmosfera de Erev Şabat. Numeroşi oameni îmbrăcaţi festiv merg pe străzi, bărbaţii purtând pe cap kipa. Fiecare se îndreaptă spre câte una dintre multele sinagogi ale acestei zone.

Curentele pe care le reprezintă sunt diferite: ortodocşi, hasidim, conservatori, reformaţi, liberali - dar au, în acest cartier, stilul aproape exclusiv askenazit.

Numeroasele magazine evreieşti îndeosebi librării şi restaurante cu delicatese - au tras deja obloanele de câteva ore: doar nu e o seară oarecare.

În ceea ce mă priveşte, m-am hotărât să mă duc la o mică sinagogă de pe strada 77, situată între West End Avenue şi Riverside Drive. Pe o pancartă atârnată la intrare se poate citi inscripţia: „Sinagoga Shlomo Carlebach". Eu îl cunosc, fireşte, pe Reb Shlomo drept cântăreţ şi compozitor, dar cum celebrează el Kabalat Şabat - despre asta nu aveam nici o idee.

În mica încăpere a sinagogii s-au adunat mulţi oameni. Ceea ce mă şochează din capul locului este componenţa policromă a comunităţii religioşi cu perciuni şi stramel pe cap, ortodocşi „moderni" cu kipa brodată şi, înainte de toate, cei puţin tot atâtea femei câţi bărbaţi. Şi iată că Rabi Shlomo îşi face apariţia. Liniştit şi sobru.

Pe îndelete, păşeşte până la amvon şi liniştea se aşterne peste tot. Începe să fredoneze „L'hu nerannena..." Un minunat Nigun, interpretat magistral, răsună în mica sinagogă. Tot mai mulţi bărbaţi şi femei îl acompaniază. Nigun-ul este repetat mereu şi, când textul psalmului este pe sfârşite, toţi intonează refrenul hasidic „Lai dai dai..." Apoi, alt psalm, un nou Nigun. La al treilea psalm, asistenţa începe să danseze, tot mai mulţi se prind de mână. Femeile şi bărbaţii sunt, totuşi, despărţiţi printr-un paravan mobil. Serviciul divin durează două ore. Liniştea domneşte numai în timp ce se rosteşte Amida. Apoi, Reb Shlomo se întoarce către enoriaşi. El vorbeşte despre Pericopa săptămânii, împletind-o mereu cu mici povestiri. Povestiri uimitoare sau relatări despre fel de fel de minuni. „What do we know?" („Ce ştim noi?"), această expresie devine un laitmotiv. Căile Domnului sunt necunoscute, profunde. Ce ştim noi în această privinţă? Serviciul divin ia sfârşit. Shlomo Carlebach se strecoară de la amvon printre enoriaşi. Cei prezenţi sunt rugaţi să iasă puţin să inspire aer proaspăt, pentru a se putea face pregătirile pentru masa de Şabat. Când mă întorc în sinagogă, văd nişte mese aranjate festiv şi paravanul este înlăturat. Eu sunt invitat „zu den Rebbens Tisch zusitzen", („să şed la masa rabinului") - ceea ce este o mare onoare. După ce lumea merge - pe grupe - şi se spală pe mâini, se poate celebra masa de Şabat. Urmează o mulţime de Tiş-Nigunim (cântece). Între cele patru feluri gustoase de mâncare se cântă, se învată şi natural, se povesteşte.

După câteva zile are loc un concert de Roş Hodeş, cu Reb Shlomo. Starea de spirit este aidoma aceleia de vineri seara, dar acum, ce-i drept, **nigunim** au un acompaniament instrumental.

Participarea celor prezenţi, extazul care-i cuprinde în timpul cântecelor şi dansului sunt aceleaşi ca şi vineri. Dar chiar şi acum Shlomo Carlebach strecoară printre cântece poveşti şi consideraţii potrivite. Un **guru**? Poate. Nu unul care abuzează de puterea sa pentru a atrage oameni, ci un rabin care, prin căldura sa sufletească, înţelege să cucerească oamenii pentru cantec, voioşie, dragoste, în rugăciune.

F. LILIENFELD

„Who's Who" israelian

Itzhak Ben este editorul unui „Who's Who" israelian - „Mi Vemi" - un lexicon local cu circa 500 de personalităţi. Este singurul „Who's Who" din Orientul Mijlociu de la apariţia lui s-au scurs 70 de ani. Criteriul esenţial este valoarea profesională. Ediţia engleză se deosebeşte prin faptul că include nume din lumea întreagă şi cuprinde referinţe privitoare la 2 000 de personalităţi şi instituţii de toate genurile.

Itzhak Ben s-a născut la Iaşi şi a făcut parte din conducerea organizaţiei „Haşomer Haţair" din România, până în anul 1947, când a făcut Alia. A lucrat în kibutzul Samir şi ca profesor, la şcoala tehnică din Holon.

Papa şi Waldheim

Din 1987, lui Kurt Waldheim, fost preşedinte al Austriei şi fost secretar general al O.N.U., i s-a interzis intrarea în S.U.A. ca cetăţean particular şi a fost ostracizat de multe ţări occidentale. Acest statut de indezirabil e binemeritat în timpul celui de-al doilea război mondial a servit ca ofiţer în armata nazistă, fiind responsabil de comiterea unei serii de atrocităţi şi crime de război împotriva unor civili şi prizonieri de război. Astăzi, acest slujbaş în uniformă al asasinilor naziştii în Balcani poartă o nouă manta. Are o nouă legitimaţie, acordată de Papa Ioan Paul al II-lea.

Recent, în cadrul unei ceremonii, fără prea mult fast, desfăşurată la Ambasada Vaticanului de la Viena, dl Waldheim a primit o decoraţie papală, Ordinul Piano conferită aceluiaşi om care, potrivit raportului, guvernului austriac, întocmit de un grup independent de istorici, a cunoscut şi nu a împiedicat prin nimic atrocităţile împotriva evreilor. Este acelaşi om căruia procurorul general Edwin Meese i-a interzis intrarea în S.U.A. datorită evidenţei faptului că a furnizat informaţii şi alte modalităţi de ajutor celor responsabili de omorârea, torturarea şi deportarea de oameni deveniţi sclavi în lagăre de muncă forţată. Este acelaşi om care nu şi-a mărturisit public trecutul, complicitatea sa la crimele săvârşite în Iugoslavia şi în Grecia de ocupanţii naziştii.

Este dureroa faptul că această onoare vine la puţină vreme după acordul semnat între Vatican şi Israel privind stabilirea relaţiilor diplomatice, după o perioadă de mare tensiune. Papa a condamnat energic, în trecut şi mai recent, antisemitismul şi rasismul. Onorarea unor inşi de genul lui Kurt Waldheim ignoră istoria şi denotă o teribilă eroare.

(Editorial apărut în „INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE", 10 august 1994)

TORA ŞI ECOLOGIA

La Congresul învăţământului cu tema „Iudaism şi ecologie" a participat, printre alţii, Esther Brener, din Ierusalim, care, de ani de zile, se ocupă intens de această temă.

Născută în Cehoslovacia, Esther Brener a venit în Israel împreună cu părinţii săi, la vârsta de trei ani şi trăieşte de 35 de ani la Ierusalim. Aici a studiat şi şi-a susţinut doctoratul la Universitatea Ebraică. A activat mulţi ani ca profesoară şi s-a dedicat în primul rând acţiunii de integrare şi pregătire educaţională a copiilor handicapaţi, peregrinând prin ţară şi străinătate, spre a-i cunoaşte şi a-i ajuta. Este o evreică convinsă şi o bună mamă evreică (a idişe mame).

De fapt, Esther Brener ar fi putut să iasă de un an la pensie şi să se bucure de o odihnă binemeritată. Dar ea continuă să activeze pentru îndrăgitul ei Israel. A învăta şi a învăţa şi pe alţii - acesta este principiul vieţii ei. „A învăta este, în genere, lucrul cel mai important. Altminteri de ce suntem aici?", subliniază această evreică plină de viaţă, ageră şi religioasă. „Tora ne dă un răspuns la toate, chiar şi la întrebările referitoare la viaţa cotidiană. Noi ştim că Avraham era părintele nostru şi ar trebui să fim mândri că aparţinem acestui neam. De aceea este important să conferim vieţii noastre un sens, chiar dacă uneori acest lucru este dificil. Şi asta o ştim din Tora - greul trece, chiar dacă acum suferim".

Este o adevărată plăcere să te întreţii cu ea. Iradiază o căldură profundă şi amabilitate şi dispune de un umor sănătos. Pentru ea, Tora şi ecologia nu sunt nicidecum două noţiuni aparte, ci creează o unitate: „Deoarece răspunsul la întrebarea: «ce facem noi de fapt aici?» îl găsim în Tora şi Talmud şi, în general, în iudaism".

■ Esther Brener: „Suntem pe lume pentru a învăţa"

SEMN TARDIV, DAR SEMNIFICATIV

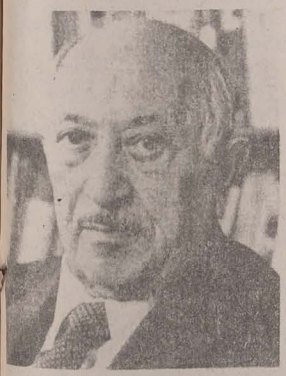

■ SIMON WIESENTHAL

Simon Wiesenthal a primit acum un an cea de-a 38-a înaltă cinstire care i s-a conferit pentru opera sa de o viaţă întreagă. Dar este prima distincţie ce i se oferă din partea Republicii Austria. Preşedintele federal, dr. Thomas Klestil, înmânându-i lui Simon Wiesenthal „Crucea de onoare pentru ştiinţă şi artă", clasa I, a afirmat, în cuvântul omagial, că nu consideră ca just faptul că Republica Austria s-a raliat de-abia acum numeroaselor ţări şi organizaţii care au dat o apreciere de acest gen contribuţiei lui Wiesenthal. Reuniunea omagială a fost iniţiată de vicecancelarul Busek, care a participat, de asemenea, la momentul festiv desfăşurat în Cancelaria prezidenţială din Palatul Hofburg. Atât el, cât şi preşedintele federal înţeleg cinstirea făcută lui Simon Wiesenthal ca un semn tardiv, dar semnificativ. Klestil a declarat textual: „Acordarea acestei distincţii este un simbol al deosebitei preţuiri şi al recunoştinţei republicii noastre, ca şi al ataşamentului meu personal".

Aruncând o privire retrospectivă asupra vieţii lui S. Wiesenthal, care a împlinit 85 de ani, Klestil a spus: „Dvs., domnule inginer Wiesenthal, aţi dat un sens vieţii Domniei Voastre. Aţi avut norocul de a vă regăsi soţia după terminarea războiului. Aţi dobândit foarte mulţi noi prieteni. Şi eu mi-aş dori ca Dvs. să consideraţi această Austrie de astăzi şi ca patria Dvs.".

În răspunsul său, Wiesenthal a mulţumit cu emoţie pentru acest gest de preţuire din partea conducerii Austriei.

Generozitatea unui supravieţuitor al Auschwitz-ului

„Voinţa de « a construi, a crea, a compensa prin ceva poporul evreu pentru imensele pierderi suferite» în timpul Holocaustului este extraordinar de puternică printre supravieţuitori. Aceasta - ca şi o permanentă dorinţă de a ajuta Israelul să-şi dezvolte o economie stabilă - stă la baza generozităţii lui Jack Salzberg faţă de «Universitatea Tel-Aviv» (U.T.A.)", a declarat preşedintele Universităţii, la inaugurarea Catedrei de teorie economică „Jack Salzberg".

Catedra fondată de Jack Salzberg şi de soţia sa, Sima, a fost inaugurată încă în anul 1990 şi trebuie reamintit că Salzberg este şi fondatorul Lectoratului de politică economică, înfiinţat la U.T.A. în 1956.

Prof. Haim Ben-Shazar, fost preşedinte al U.T.A.", istoriseşte dramatica supravieţuire a Holocaustului trăită de dl Salzberg: trimis la Auschwitz în adolescenţă, cu o constituţie fizică fragilă, el a fost examinat de fiorosul dr. Mengele, care „i-a acordat" doar opt zile de viaţă. Tocmai atunci, o delegaţie germană sosită la Auschwitz căuta evrei care vorbeau germana, rusa şi polona pentru a lucra la o fabrică de avioane. Şi Jack Salzberg, care ştia aceste limbi, a fost salvat.

După război, el s-a stabilit în S.U.A. Din 1961 locuieşte la Beverly Hills şi activează în cadrul multor întreprinderi industriale şi comerciale, unde s-a distins prin hărnicie şi înaltă competenţă, fiind ales, pentru meritele sale, preşedinte al Consiliului de conducere şi şeful executiv al Corporaţiei „Cardis", preşedinte al primei bănci, „Charter", ca şi al Corporaţiei „Brajdas".

Dl M.B. Gitter, preşedinte al Consiliului de administraţie al U.T.A., a adus mulţumiri pentru contribuţia dlui Salzberg la dezvoltarea Universităţii şi a dat expresie speranţei că noua catedră „Salzberg" va juca un rol important în creşterea pe mai departe a independenţei economice a Israelului.

Dl Salzberg activează şi în câteva organizaţii comunitare evreieşti din S.U.A. A funcţionat în cadrul Consiliului director al Clubului „1939", în Congregaţia „Beth Jacob" şi în Casa Habad. Este preşedinte al Consiliului de conducere al Institutului „Brandeis Bardin", preşedinte al Memorialului Martirilor şi al Muzeului Holocaustului.

ŞTIRI ידיעות ŞTIRI

■MIRODAN DIN NOU LA BUCUREŞTI

În Editura Cartea Românească din Bucureşti, a apărut, în acest an, volumul „Ocolul pământului într-un surâs. Contract special de închiriat oameni", de Al.Mirodan.

În prima parte a volumului sunt înmănuncheate schiţe şi scurte foiletoane scrise în Israel. În partea a doua, ultima piesă scrisă în România.

Într-un interviu dat revistei „Minimum", din Israel, regizorul Valeriu Moisescu, profesor la Academia de Teatru şi Film „I.L.Caragiale", şi-a manifestat intenţia de a monta la Teatrul Evreiesc de Stat din Bucureşti, piesa „Contract special de închiriat oameni", în care este descris mecanismul producerii şi utilizării antisemitismului.

■TALMUDUL ÎN LIMBA RUSĂ

Renumitul cărturar talmudic israelian Rabinul Steinsaltz, care a publicat ediţii definitive ale Talmudului în engleză şi în alte limbi de circulaţie internaţională, a realizat un miracol modern prin editarea primului Talmud în limba rusă de la revoluţia din 1917 şi colapsul Uniunii Sovietice în 1991.

■CONFERINŢA

Rabinul Israel Levine, vicecancelar pentru probleme ale Israelului în cadrul Seminarului Teologic Evreiesc din S.U.A.şi preşedinte al şcolii rabinice „Bet Midrash", a ţinut o conferinţă la sediul congregaţiei B'nai Amoona, din S.U.A., despre prezentul şi viitorul religios al evreilor în Israel.

■PREMIU

Rabinul Robert P. Jacobs este laureatul Premiului Malachi pentru Relaţii ecumenice, oferit de Congregaţia „Temple Israel" (S.U.A.) pentru promovarea înţelegerii şi cooperării între reprezentanţii diferitelor religii. Premiul, în valoare de 5 000 de dolari, include şi o medalie lucrată de artistul Ernest Trova. În fotografie, Rabinul Jacobs (stânga) alături de soţia sa, Bunny, şi de Rabinul Mark L. Shook.

●Donatorii şi donaţia lor

■ÎN OBŞTEA EVREIASCĂ DIN ST. LOUIS (S.U.A.)

Donaţie

Lesler şi Frieda Handelman au donat Centrului Evreiesc pentru Bătrâni din acest oraş american o litografie înrămată, aparţinând artistei israeliene Batia Magal, intitulată „Café la Boheme". Cei doi soţi au sărbătorit recent 60 de ani de la căsătorie.

Expoziţie

Galeriile de artă de pe lângă Centrul Comunitar Evreiesc din St. Louis (S.U.A) găzduiesc pânzele pictoriţei Roz Flax, reunite într-o expoziţie intitulată „Ritmuri şi replici".

Flax a studiat la Universitatea Wayne, secţia artistică, din New York, la Academia Julien, din Paris, a fost membră a unui kibutz al Federaţiei Artiştilor din Israel. Timp de două decenii, a predat elevilor de toate vârstele, la Centrul Comunitar Evreiesc din St. Louis.

Operele ei reprezintă adevărate poeme pe pânză. „Mă minunez - spune Flax - în faţa complexităţii şi diversităţii de forme care alcătuiesc ritmurile şi se dezvoltă în sărbători ale vieţii" Profesoară fiind,ea îşi consideră arta ca misiune ce o exprimă.

Progrese în învăţământ

Pentru anul şcolar 1994-1995, la şcoala de zi „Solomon Schechter" s-au înscris 150 de elevi.

Ca o noutate, şcoala va avea şi trei clase de preşcolari, totalizând 38 de copii.

Mărirea capacităţii localului - cu patru noi săli de clasă - a fost posibilă datorită sprijinului financiar acordat de Congregaţia B'nai Amoona.

Rabinul Dov Bard, directorul şcolii, consideră extinderea activităţii drept efect al „cooperării şi armoniei între elevi, profesorii, părinţii şi administratorii noştri".

■STUDII DESPRE REZISTENŢA EVREIASCĂ

La Muzeul Memorial al Holocaustului din Washington a luat fiinţă un centru de studii al rezistenţei evreieşti în timpul Holocaustului.

Miles Lerman, directorul Consiliului în Memorialul Holocaustului din S.U.A., a declarat că nu poate accepta „mitul" după care evreii omorâţi de naziştii au mers la moarte „ca oile".

Istoricii persistă în promulgarea mitului conform căruia evreii nu au oferit nici o opoziţie la anihilarea lor în masă. Această acuzaţie nu corespunde adevărului şi este împotriva faptelor istorice. „Faptele sunt eroice şi trebuie făcute cunoscute", a spus recent Lerman, arătând că rezistenţa şi lupta poporului evreu împotriva nazismului reprezintă un aspect major al Holocaustului care a fost ignorat de istorici.

În scopul umplerii acestui gol s-a înfiinţat Centrul de Studii al Rezistenţei Evreieşti în timpul celui de-al doilea război mondial.

Institutul, care adăposteşte fotografii, acte de arhivă, listele supravieţuitorilor Holocaustului şi o bibliotecă, serveşte ca bază pentru strădaniile cercetătorilor.

■DIPLOMAŢIE

După semnarea acordului de recunoaştere reciprocă, de la Roma, Israelul şi Vaticanul au anunţat numele celor trimişi să reprezinte cele două state, în prima misiune diplomatică.

Israelul l-a numit pe veteranul în diplomaţie Shmuel Hadas să reprezinte statul evreu la Vatican.

În aceeaşi zi, Papa Ioan Paul al II-lea l-a numit pe Arhiepiscopul Andrea di Montezemolo ca prim ambasador al Vaticanului în Israel.

Montezemolo, în vârstă de 68 de ani, are o considerabilă experienţă în problemele Orientului Apropiat. El a funcţionat mult timp ca delegat apostolic la Ierusalim şi ca nunţiu apostolic în Cipru.

■CURSURI DESPRE GENOCID

Chiar dacă Holocaustul se referă mai ales la populaţia evreiască, Ministerul israelian al Educaţiei intenţionează să includă în şcolile superioare istoria genocidului armenilor (de către turci) şi al romilor (de către naziştii), în paralel cu istoria genocidului comis împotriva evreilor europeni. Dr. Yair Aron, din cadrul acestui minister, arată că studierea acelor atrocităţi este o problemă morală, care s-a ridicat ca urmare a conştiinţei noastre asupra dezastrului altor popoare, căci, aşa cum remarcă Avner Shalem, preşedintele Memorialului „Yad Vashem", istoria este plină de genocide, dar fiecare are trăsături proprii.

■INVESTIŢII INTERNAŢIONALE ÎN ISRAEL

Numeroase bănci internaţionale angajează analişti financiari care cunosc ebraica pentru a le ajuta să se documenteze asupra economiei israeliene.

După cum observă „Financial Times", Israelul este acum pe piaţa financiară internaţională una dintre cele mai interesante zone de investiţii, mai ales după ce boicotul arab a fost ridicat. Acest interes este stimulat şi de intenţia declarată a guvernului israelian de a privatiza, începând cu anul următor, câteva dintre cele mai importante companii din această ţară (în prezent, numai 2% din acţiunile companiilor israeliene aparţin unor investitori străini). Sunt oferite spre vânzare 32% din participarea statului israelian în compania „Israel Chemicals" evaluată la circa 850 milioane dolari; de asemenea, vor fi vândute 25% din acţiunile statului în compania de telecomunicaţii „Bezek", în valoare de circa 700 milioane dolari. A fost anunţată, totodată, intenţia guvernului de a vinde 51% din participarea sa la liniile aeriene „El-Al". Investitorii remarcă faptul că, în ceea ce priveşte „El-Al"-ul, sunt două probleme: cheltuielile pentru securitate se ridică la 55 de milioane de dolari anual şi compania nu are dreptul să efectueze zboruri de Şabat.

■CĂRŢI ŞI AUTORI

La Centrul de Studii Iudaice „Aish HaTora" din S.U.A. au avut loc următoarele lansări de carte: „Originile omenirii, parcurgând perioada adamică" de Gerald Schoeder, membru în Comisia pentru Energie Atomică din cadrul

Departamentului Apărării al S.U.A., „Tzedaka şi binefacerea" de Rabinul Le'ev Samson şi Bob Hardcastle, cel din urmă preşedinte al organizaţiilor „Delta Investments" şi „Registered Investment"; „Cu mâinile întinse spre infinit", de Rabinul Nechemia Coopermith, din Toronto (Canada); „Copilul tău şi respectul faţă de sine", de Rabinul Ze'ev Smason şi David Markowitz - cel din urmă, un experimentat terapist în probleme de familie, consilier la "Cigna Corporation". Departamentul de conduită comportamentală, „Îndărătul egoului tău: o perspectivă evreiască asupra dezvoltării personale", de dr. în psihologie Judith Mishell.

■PE SCURT

*În anul 1991, câteva străzi din Tel-Aviv au căpătat numele unor personalităţi care au făcut şi fac cinste oraşului. Să amintim doar pe renumitul pictor Marcel Iancu şi pe Ihezkiel Marton, fondatorul ziarului „Uj Kelet".

*În Israel s-a pus în vânzare un computer-dicţionar cu 1 000 de cuvinte, de mărimea unei cărţi de credit, importat din Japonia. Cuvintele au corespondenţă în 25 de limbi, printre care: engleza, franceza, germana, ebraica, româna, idiş etc.

*Doi medici români se specializează în operaţii de cataractă la spitalul „Beilinson", iar patru oftalmologi de la acelaşi spital au fost invitaţi de Ministerul român al Sănătăţii să predea un curs de perfecţionare a medicilor oftalmologi.

*Noul roman al scriitorului israelian Amos Oz , „Hamaţav haşelişi", se ocupă de „A treia stare", acea vârstă a căutării de sine. Autorul descrie simptomele îmbătrânirii... „sufleteşti şi fizice", urmărind evoluţia vieţii lui Fima, eroul principal al romanului, incapabil să se descurce în noul mod de existenţă, dar veşnic dispus să-i ajute pe alţii.

*Radiodifuziunea israeliană de stat a iniţiat un program săptămânal de cultură idiş - redactor Moni Ovadia, un cunoscut actor şi cântăreţ evreu ce trăieşte la Milano şi care a compus şi prezentat scenarii teatral-muzicale bazate pe povestiri din idiş. Una dintre producţiile sale are ca sursă legenda Golemului.

*În prezent trăiesc în Italia circa 40 000 de evrei, dintre care 15 000 la Roma, unde se află una dintre cele mai vechi comunităţi evreieşti din această ţară, cu o vechime de aproximativ 2 000 de ani.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

MEDIA ROLE IN MULTICULTURAL SOCIETIES

Organized by the Council of Europe in cooperation with the European Center for Ethnic Problems and Social Communication Studies (ECEPSCS), and the Romanian Radio Company (RRC), an international seminar on the "Media Role in Multicultural Societies" was held Sept. 28-30 at the Radio House.

Representing the Council of Europe at the meeting were Mr. Jeroen Schokkenbroek, a top official at the Mass Media Division of the Human Rights Directorate, Mrs. Ina Navazelskis and Mr. David Pallister from the European Center of Journalism, based in Maastricht, The Netherlands, and Mr. Jean-Paul Marthoz from the International Federation of Journalists in Brussels.

Opening addresses were delivered by Mr. Eugen Preda, on behalf of the Romanian Radio Company, Mrs. Carmen Dumitriu-Şeuleanu, director at the European Center for Ethnic Problems and Social Communication Studies, and Mr. Schokkenbroek.

First-day debates focusing on journalists' training for operating in a multicultural society - the major topic of the meeting - were moderated by Mr. Jeroen Schokkenbroek, Mrs. Carmen Dumitriu-Şeuleanu, and Mr. Dragoş Şeuleanu, director of the RRC's Human Resources division.

Moderating discussions on the second day of the seminar was Dr. Nicolae Cajal, member of the Romanian Academy and honorary director of ECEPSCS. Professor Cajal, who is the president of the Federation of Jewish Communities in Romania, outlined his latest social concerns, and stressed the crucial role of the press in fostering a better understanding of one another, and the accomplishment of social concord. The speaker criticized the press for making an excessive use of the word "anti-Semitism", and recommended that "Real-Semitism" be promoted; instead this, Cajal pointed out, would entail a shift of emphasis on studying and publicizing the positive contribution Romanian Jews have made for several centuries, to the social, economic, and cultural development of Romania. That goal, he said, had started to be fleshed out in the latest four or five issues of Revista Cultului Mozaic (Journal of Romanian Jews). Just as important, Cajal said, was trying to learn more about what other ethnic communities had contributed to the country's general progress, and stimulated friendly relations, based on mutual esteem, between the national majority and the minorities.

A significant aspect of the minority presses, as Mrs. Carmen Dumitriu-Şeuleanu pointed out, consists in their increasingly breaking up the language barrier, to expand their accesibility. At this point, the speaker praised Revista Cultului Mozaic for coming out in three different languages - Romanian, English, and Hebrew - which enhances its penetration among Romanians, as well as Jews in both Romania and Israel, and among English speakers, no matter what their nationality.

In subsequent debates, representatives of various publications put out by different ethnic minorities such as Greeks, Hungarians, Italians, and Ukrainians, stressed the necessity of fighting the false concept of a dominating majority as opposed to dominated minorities. All ethnic communities, they argued, had equal rights and were entirely free to assert their national identities. The speakers also denounced as groundless any fear by the majority of an "alien" invasion, since the minorities, it was stressed, would never overwhelm a majority culture, but rather enrich it in various fields with their distinct points of view. Among other achievements along the lines of improving interethnic communication, seminar participants cited the publication of a bilingual Romanian-Hungarian bulletin, the recent translation into Hungarian of several plays by classic Romanian dramatists, and their quick incorporation in the repertoires of the Hungarian drama troupes. Along these lines, Dr. Cajal stressed that it was important for all minority periodicals, including Revista Cultului Mozaic, to carry columns illustrating contributions by other ethnic communities and their interaction in Romanian society. He also argued against an overpoliticization of ethnic problems, and their misuse as a starting point for groundless generalizations, wich he said resulted in a distorted image of both the minorities and the majority.

In a concluding session, speakers, including Dragoş Şeuleanu, Carmen Dumitriu-Şeuleanu, Jean-Paul Marthoz, Ina Navazelskis, David Pallister, and Jeroen Schokkenbroek, emphasized the importance of intercultural cooperation as an instrument for social regeneration, and a tool for warding off interethnic conflicts. They also underlined the necessity of improving journalist training, and encouraging a better observation of deontological standards, as a way to ensure that minority problems are neither overlooked, nor blown out of proportion, and also as a way to bring about harmony between the majority and the minorities - a cornerstone of the new democracy emerging for the past few years in both Romania and other Central and East European countries.

HEALTH CARE FOR ASSISTEES

To keep in good health, fight diseases, and prolong their lives, assistance recipients are entitled to medical checkups, treatments, and mostly costfree drugs, dispensed at special offices or at the patients' homes when they are unable to go out.

The Federation of Jewish Communities operates under its Assistance Department a total 26 medical centers across the country. In Bucharest, a center run by Dr. A.Voinea, an orthopedist, offers a broad range of medical services by GPs, cardiologists, ophtalmologists, and dentists. Checkups are given everyday, and a pharmacy supplying the prescription drugs is located on the premises. If assistees are too sick to go to the center, physicians call at their homes, and the drugs they prescribe are sent over the next day.

The Bucharest office, equipped with diagnosis and treatment devices, tends to as many as 850 assistees. Twice a week, tests are made, ECGs are read, and dental photographs are taken. A balneology room has got special equipments for ultrashort, infrared, and ultraviolet waves, ultrasounds, ionizations, aerosols, and magnetic diaflux.

The other 25 medical centers across the country provide health care to assistees in about 40 different communities, since at least once a week, local physicians see patients in other towns nearby. For instance, the doctor based in Cluj takes regular trips to Dej and Turda, the one in Iaşi travels to Huşi and Vaslui, and the one in Timişoara also takes care of Caransebeş patients. Likewise, a Bucharest physician often goes to Ploieşti, another in Focşani also takes calls in Buzău, while a Piatra-Neamţ doctor goes to examine patients in Târgu-Neamţ. The medicine they prescribe is either provided by local communities, or sent over from the Federation's pharmacy in Bucharest.

Apart from medical care and drugs, some special devices such as heart stimulators, hearing aids, wheelchairs, walking frames, hip and leg protheses, etc., which the assistees cannot afford to buy, are supplied free of charge, and even, when some sophisticated prothetic surgery is necessary, patients are sponsored to have the operation carried out abroad. Some assistees in Bucharest and other towns have been handed cash sums to buy themselves glasses and prescription lenses.

This is just part of what the Federation provides in the way of health care. Much more is being done, and even more could be done in the future as the Federation finds further ways and means to extend relief for sick.

RICKY STEIN and the Romanian Folk Song

Folklore Adagio

"The Golden Stag" is more than a festival. It's a state of mind, when the echoes of the festival are still alive; a smile, a wonder of the eyes, a holiday thought. The music, the medieval-modern surroundings, "the fantastic symphony" of lights'play have attracted and still attract „the unknown stars" and some known from all over the world. But the Romanian folklore evening, which ended this year edition of the festival achieved, for a couple of hours, that symbiosis of grace who penetrates and remains in souls, filling the nature and local people and the foreigners with the marvels of the Romanian folk music where the field with flowers, the far away blue mountains, the unseen flock' tinkling of bells melts in the voices of the alphorn, the pan-pipe, the "taragot" thrilling of all the pain and gladness of this corner of the world. I couldn't not to enjoy it, hearing the "sledge bells" of Richard Stein.

He was also at the festival, because - although there are two years since his death, and will be many more - Ricky, how the friends told him, is the second composer in this country whose melody "Sanie cu clăgălăi" -"Sledge with bells" (same as Iosef Ivanovici's "Valurile Dunării"-"The Danube's Waves"), became a globe trotter carrying the name of Romania all over the world.

The songs have their own destiny, not only the books. "Sledge with bells" was written in 1937 by the music teacher of the Jewish high-school in Roman Richard Stein and remained obscure thanks to the racial persecution of those Fascism rising years.

In the shtetl of his childhood, Ricky was attracted to the hazzanim's music and to the Romanian folk melodies, to the interferences of the two kinds of folklore, sometimes the Jewish, sometimes the Romanian one had the specific weight. "Sledge with bells", for example, was inspired from the Romanian folk song. The success, well-deserved success of this melody enchanting the hearts "without frontiers" came, at last, with such a power that the hit may be recognized under titles like "Johny is the boy for me" or "Johny, tu n'est pas un ange". Over five decades, this gifted creator, conductor, teacher, Romanian musical life animator achieved musical reviews, instrumental plays, estrade'pieces, light music. It's essential in his work the interest for the authentic Jewish musical values. In this respect, we should mention the two musical reviews, staged by the State Jewish Theatre, "Nunta de argint"-"The Silver Wedding" and "Hai noroc şi... Zeilic Şor"-"Good Luck and... Zeilic Shor".

So on, acclaimed by all the participants in Braşov' Square, Romanians and foreigners, together with millions of TV viewers, feeling, in the same time, the same clear gladness, Richard Stein passed with his forever alive "sledge" on the interior paths of our souls with the old times snows and with the ones which will come, remembering of the belonging at a common cultural space which we're trying to furnish with all we have better in our spirituality.

E. SUHOR

■Cursantul de Talmud Tora BLUMENFELD DANIEL (Duved ben Şmil), student in anul III la Facultatea de Informatică a Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", din Iaşi, Baal Tokeia in Sinagoga „HEVRA GAH" din Suceava, cu ocazia sărbătorilor de Roş Haşana şi Iom Kipur 5755.

■On the occasion of Rosh Hashannah and Yom Kippur 5755, the pupil of Talmud Torah courses BLUMENFELD DANIEL (Duved ben Şmil), student at the Computer Science Department at the University "Alexandru Ioan Cuza" of Iassy, Baal Tokeia in Suceava's "HEVRA GAH" Synagogue

כתב־עת

של היהדות מרומניה

חשון תשנ"ה ✡ מס' 790 ✡ דו־שבועון

פרשת וירא

מדת הכנסת אורחים

וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ: (בראשית יח, ג)

כבוד אורחים – כבוד האדם

יום שרב היה אותו היום ומדרכם של בני אדם להסתגר ביום כזה בביתם מפני להט החמה, ואלו אברהם אבינו הזקן, בן מאת השנים, "יושב פתח האהל כחם היום" (בראשית יח, א) ומצפה לאורחים שיזדמנו לביתו, אף שאין כל סכוי לעוברי ארח ביום חם כזה.

"אמר רב חמא בר חנינא: אותו היום, יום שלישי למילה של אברהם היה ובא הקדוש ברוך הוא לשאל לשלומו של אברהם. הוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה כדי שלא יטרח אותו צדיק באורחים. שלח אברהם את אליעזר עבדו שיצא לחוץ ויחפש אחר אורחים, יצא אליעזר ולא מצא אורחים. אמר אברהם: איני מאמינך ויצא הוא בעצמו". (בבא מציעא פו, ע"ב)

אחד הוא אברהם, שביום השלישי למילתו, בהיותו הוא עצמו שרוי בכאב – הצטער... על חסרון אורחים. אין הוא יכול להיות חבוי בביתו ולחיות להנאת עצמו בלבד. אי אפשר לו להיות שרוי בביתו בלי אורחים אפלו יום אחד. והחולה קם ממטת חליו ויוצא החוצה כדי לתור אחר עוברי דרכים.

וכשרואה הקדוש ברוך הוא שאברהם מצטער על שאין מזדמנים אורחים לפתחו – קורא הוא למלאכי מרום שיופיעו לפני אברהם: "הבא המלאכים עליו בדמות אנשים" (שם) ובלבד שלא יצטער אותו צדיק.

מה רבה שמחתו של אברהם בראותו "אורחים" אלה, ואף על פי "שנדמו לו כערבים שמשתחוים לאבק רגליהם" (קידושין לב, ע"ב), בכל זאת, הוא החולה והחלוש-רץ לקראתם, משתחוה לפניהם ארצה ומבקש מהם שיסורו לפתחו אם רק מצא חן בעיניהם.

הוא פונה אליהם בהצעה פשוטה ביותר: "יקח נא מעט מים... ואקחה פת לחם וסעדו לבכם" (בראשית יח, ד–ה).

וכשהם נענים להפצרותיו, מזרז-אברהם את עצמו ואת כל אנשי ביתו לעשות להם מסעמים. שרה אשתו ממהרת ללוש קמח סלת ולאפות עוגות, ואברהם עצמו טורח ורץ להביא להם "בן בקר רך וטוב"... "והוא עומד עליהם" לשרתם ולשמשם בכך קבע אברהם את הכלל האומר, כי:

"צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה": שכן מצינו באברהם אבינו שאמר למלאכים 'פת אתם סועדים עמי היום', ובאחרונה ראה מה עשה אברהם למלאכי השרת, שהלך ועשה להם שלשה שורים ותשע סאין של סלת".

(אבות דרבי נתן פרק יג)

מדה זו של הכנסת אורחים, שנתברך בה אברהם, הגיעה לשיאה ועלתה על כל מעשי החסד שעשו אחרים בדורות הבאים. והחכמים אומרים כי הסעדה שערך אברהם לאורחיו היתה חשובה יותר מן הסעדה שערך שלמה המלך לאורחיו בשעתו (בבא מציעא פו, ע"ב), והבדל היה לא בכמות הסעדה ובאיכותה בלבד, כי אם בכל היחס והגישה.

מספרו של שמחה רז "שיח אגדה"

השקפתנו על תפקיד התקשורת בחברה רב־תרבותית

בימי ה 28 - 29 בספטמבר ש.ז. התקיימה בבית הרדיו מבוקרשט סמינריון בין־לאומי על הנושא "תפקיד התקשורת בחברה רב־תרבותית", שאורגן ע"י "מועצת אירופה" בשיתוף עם "מרכז איירופה לעיונים בבעיות אתניות וקשרים סוציאליים" והחברה לרדיו הרומנית".

מטעם מועצת איירופה, השתתפו: מר ירואן שוקנברוק - נציג הדירקטורט למען זכויות האדם - מחלקת התקשורת, גב' אינה נוואזלסקיס ומר דוד פליסטר מהמרכז האירופאי לעתונות - מסטריכט (הולנד), ומר ז'ן - פול מרתיז מהפדרציה הבין־לאומית של העתונאים מברזיל.

מר איוגין פרדה, מטעם החברה הרומנית לרדיו, גב' קרמן דומיטריו - שיאוליאנו, מנהלת המרכז האיירופאי לעיונים בבעיות אתניות וקשרים סוציאליים ומר ירואן שוקנברוק, מארגני הסמינריון, ברכו את המשתתפים.

הנושא המרכזי של הסמינריון: "הכשרה מקצועית של העיתונאים כדי לעבוד בחברה רב־תרבותית". ישבו ראש לעבודות ביום הראשון מר ירואן שוקנברוק, גב' אינה נוואזלסקיס, גב' קרמן דומיטריו - שיאוליאנו ומר דרגוש שיאוליאנו, מנהל הדירקטוריאון כוחות האנושיים שבחברת רדיו הרומניה.

ישב ראש ביום השני של הסמינריון, חבר האקדמיה ניקולאי קזיל, דירקטור כבוד של המועצה האיירופאית של המרכז האיירופאי בבעיות אתניות וקשרים סוציאליים, נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה, דיבר על הקווים הראשיים של עיונותיו בנוגע לעתונות בהכרת הזולת, שהיא גורם חשוב ביצירת ההרמוניה הסוציאלית, אחרי שנתן בקיצור קוריקולום וויטה והדגשת התעסקותו, בזמן האחרון, בפעולתו והראה שהוגזם בזמן האחרון בשימוש אנטישמיות בעתונות. כמו כן הדגיש שהוא משוכנע שהדגשת תרומת יהודי רומניה להתפתחות הסוציאל - כלכלית ותרבותית של מולדתנו המשותפת תוכל לחזק את ערכת המושג ריאל - סמיטיזם, שמטרתו הודעתה והערכתה המעשית של התרומה הזאת, שההיסטוריהמוכיחה את כונותה. הוא הדגיש שהגליונים האחרונים של ה "כתב - עת" מימשו את הדבר הזה. בדיוק כך חשובה גם ידיעת התרומה של שאר האתניות לקדמת המדינה וכמו כן יחסי הידידות מבוססים על הערכה הדדית בין הרוב והמיעוטים בארצנו.

הגב' קרמן דומיטריו - שיאוליאנו הדגישה את ההיבט המענין של עתונות המיעוטים בשטח הלשוני, של אופן ההתקרבות לתרבות ולציוויליזציה של האתניות השונות בארצנו. היא ציינה, במובן זה, את חשיבות הופעת ה "כתב - עת" של הקהילה היהודית בשלוש שפות: רומנית. אנגלית ועברית כדוגמה לחדירת היהודים מרומניה ומישראל בדעת הקהל הרומני וכמו כן של הקוראים באנגלית בחוץ לארץ.

בדיונים שאחרי זה, נציגים של הפרסומים בלשונות שונות מרומניה, הדגישו את הצורך להאבק בדעה הבלתי נכונה על קיום רוב דומיננטי ומיעוט נשלט. האמת היא שלמיעוטים הובטחו זכויות שוות עם כל אזרחי הארץ וחירות מלאה לקיים את הזהות הלאומית של כל מיעוט. יחד עם זה הודגש שלא נכון פחד הרוב מ פלישת "הזרים", יען כי תרומתם של ה"זרים" לשטחים שונים בחייב המדעים ותרבותיים רק מעשירה את האוצר התרבותי של החברה. בין השיטות הממשיות ליחסים בין־אתניים נתנה בתור דוגמה הדפסת עלון דו - לשוני, רומני - הונגרי, תרגום להונגרית מחזות מהדרמטורגיה הקלסית הרומנית וכניסתם במחזור היצירות של כמה תאטרונים בהונגרית, ארגון מחנות יצירה משותפים של אומנים רומנים, הונגרים וכו'. דרך אגף, בדברו, חבר האקדמיה ניקולאי קזיל הדגיש חשיבות מדור הן בכתב - עת שלנו והן בפרסומים של מיעוטים אחרים, שנושאו יהיה תרומה והשתרבבות תרבותית של כולם בחברה הרומנית והזכיר בהזדמנות אחרת שהפוליטיזציה של הבעיות והשימוש בהכללות בלי יסוד מוביל לתמונה עקומה של החיים האמיתיים של המיעוטים ושל הרוב.

בסיכום הסמינריון, מר דרגוש שיאוליאנו, גב' קרמן דומיטריו שיאוליאנו, מר ז'ו מרטוס, גב' אינה נגלסקיס, מר דוד פליסטר ומר אירואן שוקנברוק ציינו את חשיבות התופעה הבין תרבותית בתור גורם מרענן סוציאלי ושיטה למנוע סיכסוכים בין־אתניים והצורך להכשרה מקצועית של העתונאים, שמירת נוהגי המוסר, כדי שלא להתעלם משאלות המיעוטים וגם לא לקלקל אותם בכדי לחזק את ההרמוניה בין המיעוטים והרוב, שהיא עקרית בדימוקרטיה החדשה בארצנו ובארצות איירופאיות אחרות.

פינת הנתמך

בכדי לשמור על הבריאות, להאריך את החיים ולהרגיע את סבלות הנתמכים, יש להם הזכות לקבל עזרה רפואית, לקבל טיפולים ותרופות (בתשלום או בלי,תלוי במקרים), שנתנים על ידי המרפאות שלנו או במקום מגוריו של הנתמך, אם אינו יכול להגיע לשם לבדו, והכל בעזרת התמידית של הג'וינט, עזרת אחים נאמנים.

למחלקת הסיוע שעל יד הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה,עשרים ושש מרפאות. בבוקרשט, למרפאה הרפואית של הפדרציה, תחת הנהגתו של פרופסור ד"ר וואיניא אנדריי, רופא אורטופד, רופאים בקיאים אחרים במחלות: פנים, לב, אורטופדיה, עינים, וסטומטולוגיה. מדי יום ביומו עושים בדיקות רפואיות, והתרופות נתנות בבית המרקחת שבמרפאה. אם החולים אינם יכולים לבוא בעצמם, הרופאים הולכים אליהם והתרופות נשלחות להם למחרת הביקור.

המרפאה בבוקרשט משרטת 850 נתמכים והיא מצויידת במכשירים להבחנה וטיפולים. פעמיים בשבוע עושים גם בדיקות דם, עושים ומפרשים אלקטרוקרדיוגרמות ועושים גם צילומים רדיוגרפיים לשינים. המחלקה לבלניאולוגיה מצויידת במכשירים לפיזיאוטרפיה למען טיפולים באולטרה קצרים, אולטרה קוליים, דיאדינמיים, אולטרה סגוליים, אינפרה אדומים, מגנטודיאפלוקס, יוניזציאות ואיירוסולים.

מלבד העזרה הרפואית והתרופות, במקרים מיוחדים, למען להשיג מכשירים יקרי המציאות ואין ביכולת החולים לקנות אותם כגון מזרז - לב, מכשירי שמיעה, להליכה, כסאות על גלגלים (שמהם אפשר להשיג רק בחוץ לארץ), הקהילה שלנו דואגת לכל ועושה כל מאמץ לעזור לנתמכים.

אי אלה נתמכים מבוקרשט ומערי השדה קבלו כסף לקניית משקפים או עדשות לפי מרשם רפואי.

אלה רק חלק מהעזרה שמוגשת לנתמכים בשטח הרפואה. (המשך יבוא).